GABRIELIS CLAUDERI, D.
MEDICI DUCALIS SAXONICI,
ACADEMICI CURIOSI,

INVENTUM CINNABARINUM,

hoc eſt,

DISSERTATIO
DE
CINNABARI NATIVA HUNGARICA, LONGA CIRCULATIONE IN MAJOREM EFFICACIAM FIXATA ET EXALTATA.

AD NORMAM
ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM.

JENÆ,
SUMTIBUS JOHANNIS BIELKII.
M DC LXXXIV.

MOnſtrabas qvondam, qvid ſit Lapis ille Sophorum,
Infima qvem Tellus, qvem ſimul Aſtra ferunt.
Hinc Pollincturam, qvæ mortua corpora ſervet,
Tradebas doctâ Mente manuq; ſagax.
Jam Medium profers, morbos qvod pellat acutos,
Vivo ut ſuccurras, exanimiq; ſimul.
Unde Tuum nomen jam extremas fertur ad Oras,
Et quoq; poſt Mortem Fama perennis erit.
Qvisqvis enim ſatagit raros excludere partûs,
Is meritò Famâ Clarus in Orbe viget.

Ita de Eruditiſſimis Scriptis, Eorumque Autoris Nobiliſſimi Famâ augurabatur

D. J. Bohn, in Acad. Lipſ. P. P.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

PRÆFATIO.

Lectori Curioſo

Mentem ſanam in corpore ſanô!

PUblicô te denuò, curioſe Lector, inviſere lubet Scriptô; non alium quidem ob finem, quàm, ut hoc labore, vel laborioſô inventô candorem, conatumque meum de Humanô Genere opem Medicam deſiderante benè merendi, erudito Orbi probatum eam. Juſſit enim Cœleſtis & *Majeſtaticus* ille *Paterfamiliâs*, ne otientur; ſed fodiant in ſuâ vineâ Mundani Incolæ. Hinc Mandato huic ſatisfacturus Egomet, intravi hactenus nobiliſſimas illas *Hungariæ* vineas, longiùs quidem abhinc diſtantes.

Non autem placuit deguſtare ipſas uvas, ſine hederâ omni quidem venlibiles; aut eorum ſuccum tot-tot regionibus deſideratiſſimum, abſtemiis quoque ſalivam ſatis copiosè moventem, neque earundem examinare qualitates laude omni majores, ne harum effigiei à diverſis, præcipuè verò ab incomparabili *Sachſiô* noſtrô in ſuâ *ampelographiâ* ad vivum delineatæ umbram appingere velle videar. Sed hiſce potiùs antepoſui ventilare *mineras* in montibus ſubiacentibus contentas, *mineras* in ſpecie *Cinnabarinas*, ipsô aurô contra caras, utpote ſcaturigines atque fontes, unde quaſi exſudant ac protruduntur lacrymæ illæ hilares, lacrymæ illæ tantæ virtutis, tanti pretii, tantæ æſtimationis.

Laboravi ibidem fodiendo pro talenti mei viribus. Et cùm Corniculæ *Æſopicæ* genium ac mores ſemper abhorruerim, ac nauſeaverim ludicrum atque philautum illud ſcripturiendi Cacoethes, dum ſcilicet ab aliis jamdum inventa, dicta ac ſcripta iterum, iterumque ſcribere, deſcribere, exſcribere, præſcribere, reſcribere, transſcribere non erubeſcit, imò inſanô pruritu in deliciis habet deteſtabile illud literariorum furum, vel ſimiarum genus; ideoque & heic nolui cramben ab aliis ac alibi coctam denuò recoquere; ſed produco ſaltem genuinum & proprium ingenii mei (qualemqualem licèt,) Fœtum.

Si evenerit, ut unus alterque Medicorum inventô hôcce meô meliora ac al-

tiora noverit,ille,Deo gratias agens pro donis in ſe collatis, ſibi gratuletur, ac ponderet, quòd ita nunc demum diſcere, veluti alii, non opus habeat, atque ſecum habitans, neutiquam invideat per horum intempeſtivam taxationem ac vilipendium aliis in palæſtrâ chymicâ minùs exercitatis, aut infelicioribus operatoribus, Medicis præcipuè junioribus, ſi eorundem laboribus pro ægrotorum ſolatiô aliquid lucis accreſcat, quod quidem heic eventurum, mihi certè promitto, indubiis rationum ac experientiæ meæ pulvere hôc *cinnabarino* plus vice ſimplici inſtitutæ teſtimoniis ſuffultus.

Si lubuerit quibusdam circa conatum huncce meum tædiosô ac gravi opere coemtum monere nonnulla ſine impiis ac ſophiſticis ſcommatum aculeis, modis Medicos Chriſtianos decentibus, erit gratiſſimum. Quò plures enim & profundiores ex hôc chymiatricæ ſapientiæ fonte bibantur ab ingenuis rerum naturalium ſcrutatoribus, eò plures ſemper ſitiuntur, imò ſitiantur aquæ. Nemo enim hucusque reverà contradicere dicterio illi, aut illud infringere valuit, quòd maxima pars eorum, quam etiam Nos moderni in Medico-chymicis ſcimus, ſit minima pars eorum quæ neſcimus.

Propterea alios Dominos *Collegas Curioſos*, ac cives Mundi Medicos, præprimis quidem eos, quibus è lutô meliore conſtant præcordia, eâ, quâ decet, obſervantiâ ac humanitate volo rogatos, ne Talenta concredita Terræ tradant otioſa ; ſed tam naturalia alia è largô Naturæ cornu copiæ fertili hôc ſeculô facilimè depromenda, quàm in ſpecie *nativam* hancce *cinnabarin* adcuratiore mentis trutinâ, ac pyrotechniæ, chymicæ adminiculô penitiùs, penitiusque ruminare non dedignentur. Deum enim ſua bona Nobis vendere ſolere labore, quis ignorat ? Certè enim mihi conſtat, ſub ſordidô hôc vili ac terreſtri majoris adhuc ponderis, majoriſque momenti latitare arcana.

Siquidem de tali quôdam propriæ experientiæ fide teſtari heic quædam, ſi vellem, valerem, niſi iniquam invidorum ac naſutulorum cenſuram metuens, frequentioribus illud ac firmioribus experimentorum practicorum roboratum teſtimoniis, atque in pleniorem exaltatum perfectionem alii reſervare occaſioni placeret ; Vitæ ac mortis illô Directore æternô vitam mihi concedente.

Vale, Curioſe Lector, ac candidè faventi fave candidè.

CAP.

Cap. I.

Scopum Autoris indigitans.

DUm de *Cinnabari nativâ Hungaricâ* & publicæ utilitati, & curioſis rerum Phyſicarum ſcrutatoribus communicare nonnulla, animum induxi, neutiquam meus eſt ſcopus; de ejusdem Etymologiâ, origine, Synonymia, ac differentiis diverſis, eſſentiâ item ac partibus conſtituentibus; multò minùs de modis præparandi uſualibus, uſuq; ejusdem vario medico-mechanicô, & ſimilibus varia præmittere, ac amplis ambagibus exſpatiari, ne noctuas portare *Athenas*, aut crambem ab aliis alibi coctam recoquere videar, (ſemper enim tales exſcriptiones & repetitiones obtrudere lectori, nauſeavi,) cùm de hiſce Autores diverſi poterint conſuli, & præteritô anno eadem ſpecialiùs pertractaverit in ſuâ *Cinnabriorum* triga Clariſſ. Godof. *Scholzius*; imò ſimilem atq; lucernam olentem dilucidationem in ultimis nun-

dinis paſchalibus erudito Orbi exhibuerit in curioſo ſuo ſcrutinio phyſico *Cinnabaris* mineralis laborioſus Dn. Matth. *Tillingius*: Sed propoſitum meum eò collimat, ut ſaltem peculiari quâdam methodô ac tædiosâ perſcrutatione non ita pridem pro talenti mei viribus inventum & confectum remedium Cinnabarinum aliquod in ſpecie explanem atq; pro miraculoſis, iisque majeſtaticis DEI O. M. operibus ac donis magis magisq; disſeminandis, proximiq; indigentis commodo juvando, atque augendo ægrotantium ſolatiô innoteſcere concedam.

CAP. II.

Generaliora De Medicamentis Mercurialibus *exhibens*,

§. I.

C*Innabarinum* id autem eſt, uti dixi, medicamentum, ideoq; minerale, vel è latentibus Terræ viſceribus erutum, nec regno animali, aut vegetabili natales debens. Proinde quidem gratiam & applauſum non adeò inſignem apud multos quà Medicos, Galenicos dictos, quà viros alios eruditos mereri videbor, cùm medicamenta è mineralibus & rebus metallicis petita eorundem pluribus longâ annorum ſerie malè audiverint, & adhuc malè audiant. Ideoq; eadem Miſochymici καθ' ἐξοχὴν

ἐξοχὴν chymica nominant, & ut apud curioſos Chymiam non callentes eò magis ſuſpecta reddunt ac diffament, varia tentant, v. g. dum aliquot guttas ſpiritus Vitrioli, aut nitri, corio vel panno inſtillant, & ex inſequente eroſione ſimile ſtomacho ac inteſtinis metuendum eſſe, ac contingere, falsò ominantur, atq; aliis perſvadere conantur. Dum enim abundamus, dicunt illi inſuper, è regni animalis ac vegetabilis cornu copiæ remediis auro contra caris ac benignioribus, complexionibus noſtris majore harmoniâ & propiùs conformibus, atq; ſi operationem eorum ſpectes, citò - tutò - jucundè ſuam conferentibus operam, teſte experientiâ; Quid, quæsò, opus erit, confugere ad illa metallica ac ſubterranea, quippe quæ copioſis impuritatibus ac ſylveſtribus heterogeneitatibus admixtis, imò non raro, venenata, Archæoq; noſtro nimioperè, & multò magis, ac illa ex animali & vegetabili regnis depromi ſolita diſſentiente qualitate ſcatent, vel ad minimum fortisſimis compedibus alligata & unita, ut perſæpè ſummè neceſſaria illa puri ab impurâ ſeparatio, ſi non planè ſit imposſibilis, ad minimum tamen difficilimè procedat, captumque ingeniorum chymiurgicorum plurium ſuperet.

§. II. In ſpecie verò ſuſpecta habentur à Medicorum Miſochimicorum non paucis medicamenta è *Mercurio* metallicô, & quæ huic affinia (qualia quidem quo-

que ſunt *cinnabarina*, quippe cujus eſſentiam *Mercurius* bonam partem conſtituit:) Et hoc quidem ſi ſcapham ſcapham nominare velim, certò reſpectu non adeò immeritò. Quamvis enim eadem *Mercurialia* indefeſſô labore ac diuturniore tempore depurata ac legitimè præparata (legitimè præparata & depurata dico) contra contumaciora & fortiorem *Herculis* clavam expoſcentia morborum genera incomparabili efficaciâ operentur, aliisq; remediis pluribus palmam facilè præripiant; adeò quidem, ut uni alteriq; Chymiatorum, ſpiritus cerebri ſagacioribus meditationibus exercentium, atq; impigris manibus carbones tractantium ſucesſivè licuerit eſſe tàm felici, conficere exinde nonnulla ad *panacearum* naturam propiùs accedentia, ac in hoc vel illo ſubjecto modò per diaphoreſin, modò per diureſin, modò per ſputum, hæmorrhagias, alvum aut vomitum, Archæo ſic dirigente, materiam peccantem exturbantia, prout hanc diſpoſitam inveniunt, qualia ſunt *tinctura Mercurialis Paracelſi*, *Mercurius diaphoreticus Helmontii*, *Mercurius* præcipitatus diaphoreticus, vel *aurum vitæ Hartmanni*, *panacea* de la *Vigne*, Medici Regii Pariſienſis è *Mercurio* cum auro & lunâ præcipitatô, &c. &c. de *Mercurio* cùm auro præcipitato *Heslingii azoth* ab eodem vocato, aliisque ſimilibus, jam taceo, (cum paulò inferiùs de hoc plura,) contra morbos omnis generis deſperatisſimos creberrima experientiâ probata.

§. III.

§. III. Sic celeberrimus Lipſienſium Chymiater, D. Joh. *Michaëlis* è *Mercurio antimonii & croco auri* juxta *Baſilium Valentinum*, parato peculiari labore conficiebat *Mercurium* cum auro præcipitatum, dum ſcilicet hæc per ſesquiannum igne continuo tractabat, ut inde fuiſſet ſperandum medicamentum rarisſimæ virtutis contra plures adfectus, aliis remediis tam facilè non obedientes; ſed fata volebant, ut vitrum tantô temporis cautè tractatum ac ſervatum, ob ignem plus juſtô auctum, disſiliret, veluti in tractatu meo de *Tinct. Univerſ. p. 150. 151.* hac de re ampliora reperire poterit curioſus Lector.

§. IV. Nihil dicam de hoc, *Mercurium* tantæ fuisſe in animis diverſorum Alchymicorum autoritatis, ut planè *Lapidem Philoſophorum* inde elicere plus vice ſimplici fuerint auſi. Et licet loco quæſiti *lapidis* bona ſua dilapidârint, nihilominius quidam albarum gallinarum filii mediante Mercurio, metallorum vitiorum in pretioſiora transmutationem, & quidem aliquando non ſine fœnore invenerunt posſibilem; Quâ de re variæ hiſtoriæ fide noſtrâ dignisſimæ produci poſſent, niſi prolixitatem nauſearem, ac alibi ab aliis prolata repeterem auribus indignantibus.

§. V. Attamen dictâ remediorum ſimilium raritate ac dulcedine allecti nonnulli levioris inter Medicos

armaturæ milites, imò inertes ciniflones, illotis manidus, quod dicitur, poſteà & ſuperficiariè eadem tractando, ac ægrotantibus novitatum arcanorumq; plus juſtò avidis obtrudendo, nec purum ab impuro, i. e. eruditates metallicas, veneno ſæpiùs analogas, imò ſatis venenatas à genuinâ ſubſtantiâ medicamentosâ decenter ſeparando, nec ſufficiente digeſtione & fixatione, aut ex imperitiâ, aut intempeſtivâ properatione ad debitam perfectionem producendo, in cauſa ſunt, ut poſt talia Mercurialia propinata in vicem deſideratæ reconvaleſcentiæ, ſi non ipſa mors, tamen ad minimum periculoſa frequenter ſuccedant ſymptomata; qualia partim ſunt, teſte dolor! experientiâ, nervoſum genus inprimis lædentia, v. g. motus convulſivi, apoplectici, paralytici, tremores artuum, lypothymiæ, cardialgiæ, ſtomachicæ œconomiæ ſubverſiones, vomitus, cruentæ alvi dejectiones, & alia.

§. VI. Loco plurium ſufficiat ſolus ille pulvis *Azoth Heslingii*, cujus ſuperiùs mentio facta. Hic enim erat *Mercurius* cum auro præcipitatus & fixatus, ideóque amplo ægrotantium numero laudabili primis aliquot menſibus ſuccurrebat effectu, dùm autem in multis ſuî deſiderium excitabat, & commendabat, eveniebat, ut dictus Autor expetitioni ægrotantium & crumenæ ſuæ auro inhianti ſatisfacturus dictum pulverem po-

ſtea

ſtea ante decenter abſolutam digeſtionem & fixationem venderet; (Curioſi enim, & æmuli quidam illum diverſis modis examini ſubjiciebant, ac in ſpecie mediante microſcopio Mercurium adhuc currentem oſtendebant) hinc loco expectatæ reconvaleſcentiæ non paucis à Mercurio iſtô partim adhuc crudô & indigeſtô, ſi non ipſa mors, ad minimum varia, eaq; periculoſa oriebantur ſymptomata, veluti hâc de re Uno - plura Orbis literatus vidit ſcripta. Ut hîc loci taceam brevitatis amore, graves illos adfectus, qui aurifabris, metallariis & ſimilibus operariis è ſolo fumô Mercuriali tantum-non quotidiè accidant.

§. VII. Ut autem clariore luce ſplendeant modò dicta de dubiâ & periculosâ Mercurialium remediorum compoſitione & extractione, & quam difficulter adeunda ſit hæc *Corinthus*, in gratiam Philiatrorum, atq; praxin medicam incipientium, ac in honorem auro contra caræ veritatis lubet adjungere ſequens teſtimonium: Dum anno 1660. exteras regiones viſitabam, ſæpè eruditisſimô uti licebat Colloquiô cum Chymiatro quodam ſeculi noſtri primicerio. Hic ob literas à magno meo D. *Michaëlis* oblatas mihi inter alia de Mercurialium remediorum qualitatibus, arcanisq; eadem præparandi modis ſedulò ſciſcitanti, atq; iisdem avidisſimè inhianti ſummô candore varia detegebat & enucleabat.

§.IIX.

§. IIX. Tandem verò in hæc erumpebat verba: gloriari egomet poſſum, me inter Chymicos hodiè viventes extra omne dubium eſſe ſeniorem; (erat autem ſupra octogenarius lecto affixus, mortisq; è Marasmo ſenili candidatus) ſiquidem plus quam 50. annos continuos, & quod excurrit, ſtrenuus conſumſi in chymicè perſcrutandis regni animalis, vegetabilis, & præcipuè mineralis rebus phyſicis, & quidem omnia largis Domini mei gratioſisſimi ſumtibus. Diuturno hoc tempore dicto, ac numerosâ abſumtâ pecuniâ multa utilia ac curioſa quæſivi & partim quoque obtinui; Fruſtrà tamen & irrito effectu multa etiam tentavi, oleumque & operam perdidi. In ſpecie aliquot mille thaleros impendi in ruminando, & enucleando polymorpho iſto Protheo, *Mercurio*, acquiſivi quidem inde non nulla non ſpernanda ſed impenſis factis neutiquam reſpondentia, & hæc quidem tam in re medicamentosâ, quam transmutatoria. Proinde ſeriò & eâ, quâ par eſt, animi ingenuitate monitum te velim, ut caveas tibi ab infido & variabili iſto Vertumno, cerebrum, licet ſubtile, manum, licet expertam & indefeſſam utplurimum eludente.

CAP.

CAP. III

Autoris nauſeam in medicamenta purè Mercurialia *proponens.*

§. I.

QUamvis quidem antea mihi optimè conſtiterit & obſervaverim, quod ὁ πάνυ meus, & qui aliàs Operum meorum medicorum cynoſura erat præcipua, ſi à Deo diſcesſeram, incomparabilis ille Lipſienſium Chymiater, D. Joh. *Michaëlis*, præter alias remediorum formulas aliquando non infelici effectu propinaverit conſilium ſuum medicum expetentibus remedia Mercurialia, v. g. utebatur Mercurio per tempus cum auro præcipitato diaphoretico, *Drieff Horizontale* dicto, ut & Mercurio ſublimato dulci purgantibus aliis admixtô; non minus Mercurium vivum aquæ fl. hyperici, aut acaciæ, vel graminis infundebat, & poſt vehementem & repetitam agitationem hanc aquam Mercurialibus atomis gravidam exhibebat pro fugandis necandisq; puerorum lumbricis; Imò ipſum *Mercurium vivum* in ſubſtantiâ contra eundem morbum propinabat, dum ſcilicet iſte ſaccaro candi continuâ agitatione tamdiu miſcebatur, usque dum ſplendore ſuo, ſuâq; lubricà

B volu-

volubilitate ſe ipſum ampliùs non prodebat; (in cochleari autem ligneo debebat aſſumi dictus pulvis, cùm illis quæ ex corporibus metallicis parantur cochlearibus, v. g. argenteis, ſtanneis, ob conſtans veteris amicitiæ fædus ſeſe amicè uniat:)

§. II. Nihilominus candidum hocce in capite antecedente dictum Magni illius Medici monitum, tanquàm imperatorium aliquod αὐτὸς ἔφα in memoriam mihi ſæpè revocans, ac reverenter habens cerebri mei ceræ tantas impresſit contra medicamenta Mercurialia ideas nauſeantes, ut iisdem per praxeos meæ quam viginti & quod excurrit annis nunc exercui, tempus rarisſimè fuerim uſus.

§. III. Et hoc quidem eò magis ideò, poſtquam non modò acceſſerint lectio variarum obſervationum periculoſos affectûs & affectûs malè, vel ſaltem non adeò adcuratè præparatis Mercurialibus remediis natales debentes exponentium; ſed etiam, & quod adhuc majus eſt, quia *ſcorbutus*, maris Baltici olim ſaltem incola, ultimis aliquot luſtris totius *Germaniæ*, imò tantum non *Europæ* cives truculenter aggredi, maſſam ſanguineam corrumpere, aut putrefacere, & viſcerum coctionis robur innatum infringere ſoleat, ut ita inſimul nervoſum genus ſpiritibus neceſſariis, avorumq; noſtrorum robore carentibus majorem partem depauperatum â ſimili

cru-

cruditateMercuriali acidâ & indigeſtâ facilimè omnium lædatur, veluti exempla paſſim obviæ abunde teſtatum eunt, ac ſimile exemplum de *azoth Herlingiano* præcedente in capite propoſuit.

CAP. IV.

Contra Miſochymicos pugnans.

§. I.

DEhortatio autem iſta à primicerio illo chymico mihi facta, de quo capite primô, primariò feriebat ipſum *Mercurium*, metallicum illud corpus & medicamenta inde confecta. Quæ vero huic ſunt analoga, vel quodammodò ſaltem de eſſentia & qualitate Mercuriali participant remedia cinnabarina, mitius experiuntur fatum, majoremque ſibi per quotidianum experientiæ teſtimonium conciliant fiduciam, & hoc quidem non immeritò tàm *cinnabaris antimonii*, quàm *nativa*, præcipuè quidem *Hungarica*; cum materia illa Mercurialis, quæ partim conſtituit eſſentiam *cinnabaris*, non reſtet cruda & ſola talis; ſed ab admixta parte ſulphurea corrigatur, alteretur, depuretur & figatur, & ſic aliam quaſi induat indolem.

§. II. Priorem illam, ſcilicet *antimonii cinnabarim*, quod attinet, Medici, Galenici in ſpecie ſic dicti, lapidem moverunt omnem, ut veluti aliis medicamentis chymicis, ita ipſi etiam debitum ſuffurentur honorem, chymiæ ignaris perſvadentes, quòd illa componeretur è duobus venenis mineralium vehementisſimis, & per conſequens ſine incerto & dubio, imò ſummè periculoſo eventu neutiquàm propinari poſſet à cordato Medico ægrotantibus; κακῶν enim κοράκων κακὰ ὦα; quales ſunt parentes, tales filii.

§. III. Verum enim verò, quomodo â draconibus hiſce venenatis tam dispar, isq; generoſisſimus generetur fœtus, jam dudum Orbi literato ſplendidis ratiocinationibus declararunt pyrotechni noſtri; Imo rerum omnium certisſima magiſtra experientia vehementi, eoq; quotidiano invidos ſuffudit rubore, Harpocraticumq; illis impoſuit ſilentium, adeò quidem, ut iſta Galenicorum Miſochymicorum ſectæ doctrina cum Patronis ſuis hactenus conſenuerit maximâ ſui parte, ac ſuccesſivè ad occultas fuerit rapta umbras; E contra dogmaticorum Medicorum, id eſt, remedia Galenica chymicis amicè & rationali methodô combinantium ſocietate magis magisq; florente antagoniſtarum ſuorum famam decente prærogativâ ſubmerſerit. Vel inter vivos adhuc hinc inde hærentium bonam partem tanta

præ-

præcellit confuſione, ut nolentes - volentes, manuq; invitâ ægris ſuam opem ac operam expoſcentibus medicamenta chymica propinare, ac adſveſcere audeant, licèt eadem componendi methodum neutiquam calleant, ſed, ut ſaltem tales videantur, & cum Bacchi eſſe nequeant, thyrſigeros ſaltem ſeſe exhibeant. Quamvis incerto, imò triſti ac infelici aliquando id accidat eventu, & hæc ab iſtis propinata remedia gladium in manu furientis æmulentur.

§. IV. Unicum tale lectori in ſcenam producam exemplum: Similis chymiæ ignarus videns alios Chymiatros præſcribere contra lumbricos aliosq; adfectus, Mercurium ſublimatum dulcem; ne ignorantiæ in Chymiâ argui poſſit, quoq; præſcribit Mercurium ſublimatum, (NB. crudum illud venenum:) credens vocem dulcis ſuperficiariè ſaltim addi; Pharmacopæus in re chymica magis verſatus, ac ille præſcribens, modeſtè monet Medicum, num aliis intentus fortè improviſò omiſerit vocabulum dulcis, illumq; velit intelligi Mercurium dulcem modô dictum; ſed iſte indignabundus præcepit, ut præparetur modò præſcriptô; Pharmacopæus factâ decente proteſtatione juſſa expedit, ſed dictum factum, puer ſtatim ab aſſumtô venenô crudeli poſt ſolita ſymptomata diem ſuum brevi & quidem ante diem, obire, & ad plures migrare cogitur.

Cap. V.

In *Cinnabaris antimonii* exſurgens encomia.

§. I.

E contra dictæ *cinnabaris antimonii* exhibitione pluribus, iisque contumacisſimis obviam ire morbis, atq; hanc iis edomandis ſuffeciſſe, & adhuc ſufficere, quis eſt inter ſaniores Medicos modernos, imò alios eruditos, qui ignoret? Sed quid provoco ad teſtimonium Medicorum, vel aliorum quoq; eruditorum, cùm tantum-non omnes cujuscunq; conditionis homines medicamentis utentes, inſcii quidem, adplauſu ſuo beent *cinnabarina* remedia, eorumque efficaciam è fundamento experientiæ amplificent: Et cùm illiterati de hiſce tàm adcuratè loqui, aut ſentire nequeant, mediante colore rubro pulveres illos cinnabarinos (die rothen Pulver) virtute ſuâ commendabiles efficiunt & proclamant.

§. II. In ſpecie glorioſam hancce laudem reportavit non modò per Saxoniam noſtram; ſed per totam Germaniam, & quod excurrit, ruber ille pulvis cinnabari-

barinus, *ſpecificum cephalicum* quem vocitant celeberrimi Lipſienſium Profeſſoris D. Joh. *Michaëlis*.

§. III. Cùm enim hic viderit, magnum illum Chymicum, Præceptorem ſuum, Joh. *Hartmannum*, præparâſſe, præparatumque deſideratâ euphoriâ exhibuiſſe contra epilepſiam, cognatosque cerebri affectus pulverem è cinnabari antimonii (vel etiam aliquando nativâ Hungaricâ) magiſterio perlarum & coralliorum anaticâ proportione mixtum egregio, & inſigni laude digniſſimo huic invento poſtea addidit alia adpropriata, vi cordiali, cephalicâ, nervinâ, & ſanguinem purificante pollentia; dum nimirum magiſterium ſuum cordiale & epilepticum, ut & fœculam pœoniæ miſcuit dicto *cinnabari antimonii*; Cujus pulveris compoſitionem, quia jam dum publico ingenuè communicaverint clariſſ. Dn. Frid. *Hoffmannus*, Clav. Pharmacent. Schröder. l. 2. c. 77. §. 252. fol. m. 109. & l. 3. c. 16. fol. m. 293. Dn. Godofr. *Scholzius*, in Trigâ ſua cinnabriorum. c. 5. §. 5. p. m. 46. ſeqq. aliique, ejus deſcriptionem non niſi brevisſimis ſum propoſiturus; Proportio autem horum ingredientium erat talis: Reſp. *Cinnabaris antimonii* libram. i. fœcul. radic. pœoniæ libram ſemis, magiſter. epileptici uncias quatuor, cordialis uncias duas, fol. Auri numerô ij. Qui ampliora de hoc deſiderat conſulat laudatorum Autorum bigam, cùm repetere ea ſupervaca-

vacaneum ducam; ſemperque nauſeaverim denuò dicere, quæ prius, ac alibi, atque ab aliis ſunt dicta. Hoc tamen adhuc transſilire nolui, laudatum Dn. Autorem ultimis aliquot vitæ ſuæ luſtris proportioni illi ingredientium à modò citato Dn. *D. Hoffmanno* deſcriptæ addidiſſe ſemper magiſterii *dentis equi marini* unciam ſemis; quem dentem, ceu rarisſimum nervinum & antepilepticum, magni æſtimabat.

§. IV. Tantum in hoc medicamento (*ſpecificô cephalicô* nimirum, vel *καθ' ἐξοχὴν pulvere rubro* **dem rothen Pulver** dicto) poſuit fiduciam Saxonia ſuperior, imò tota tantum non Germania, ut ad hoc, tanquam ad ſacram anchoram confugere fuerint adſveti ſinguli ferè illi, qui Archeum incandeſcentiâ, terrore, meditationibus, laboribus, & ſimilibus fatigatum roborare ac ſolari, ſudorem ciere, maſſam item ſangvineam depurare, ejusque acrimoniam corrigere volebant, aut necesſe habebant; non obſtantibus & ab experientiâ irritis redditis lingvarum invidioſarum ſpiculis, quibus purorum Galenicorum, utpote miſochymicorum ſecta magnatibus Chymiæ ignaris perſvadere audebant, periculoſisſimum hoc eſſe remedium, utpote è duobus venenis violentisſimis conſtans. Nihil dicam de pluribus aliis affectibus, quibus hocce veluti Herculea quædam clava, vel *nodo Gordio Alexandri magni* gladius (ali-

quando

(aliquando etiam abuſivè) opponebatur, adeò quidem, ut dictus vir magnus quotannis non aliquot uncias, ſed plures ejusdem libras, expetentibus vendiderit. Jam autem partim ab ipſius tunc Chymiurgo, nunc vero Lipſienſium Chymico famigerabili Dn. Matth. *Zittemanno*, aliisque nonnullis diſcipulis genuinâ methodo confectum, partim verò â diverſis, quà Medicis quà Pharmacopæis, tum quoad ingredientia tum quoad horum compoſitionem ac doſin ſatis adulteratum deſiderantibus exhibeatur.

§. V. Præter dictum hunce *cinnabaris antimonii* in *ſpecifico cephalico Michaëliano* uſum aliis quoque modis diverſisque intermixtum remediis eundem adhibere conſveverunt Medicorum noſtri ſeculi non pauci; dum v. g. celeberrimus Academiæ Jenenſis Profeſſor, D. Godofr. *Mœbius*, hospes ac præceptor quondam meus honorandus huic *cinnabari antimonii* correcti addit cornu cervi ſine igne, cornu & ungulam alcis, viscum corylinum, ſmaragdum præpar: & alia pro conficiendo ſuo pulvere antepileptico.

§. VI. Plura item & ampliora videre licet apud experientisſimos Joh. *Quercetanum* in Tetrade Capitis affectuum, Hadrian. à *Mynſicht*, in Armamentario Medico-Chym. Dan. *Sennertum* in Inſtit. Medicinæ. Joh. *Hartmannum* in Prax. Chymiatr. Gverner. *Rollfincium*

in Chymia in art. form. redactâ, Valent. Andr. *Mollenbroccium*, Tract. de arthridide vagâ, Fridr. *Hoffmannum*, in methodo medendi, & clave Pharm: *Schröderi*, Dav. *Ludovici* in Pharmaciâ, Georg. Wolffg. *VVedelium* in Ephemerid. Germanic. anno tertio, Godofr. *Scholzium* in Triga Cinnabrior. Matth. *Tillingium* in ſcrutinio cinnabaris, aliosque; Et eluceſcet hoc à diverſis diverſimodè contra eosdem, ſi non plures adfectus; ac paulò ſuperius in ſpecie de *ſpecifico cephalico*. D. *Michaëlis* proferebatur, exhiberi ſolere.

CAP. VI.

Incomparabiles cinnabaris nativæ *laudes extollens.*

§. I.

LAudes quidem inſignes, glorioſumque honorem noſtro hoc ævo jure meritò ita ſibi comparavit *cinnabaris antimonii* uti modo dictum; Gloriam tamen mirum-quantum majorem, atque ejusdem multis paraſangis ſuperantem ultimis aliquot luſtris noſtris acquiſivit *cinnabaris nativa*, præprimis *Hungarica* (quippe quæ ob ſoli nativi benignitatem ſulphure auri volatili,

ut

ut plurimùm eſt impregnata, ac reliquis purior) teſtantibus meis Dnn. Dan. *Ludovici*, Tract. de Pharmaciâ, diſſert. 1. p. m. 345. & Dn. *VVedelio* pharmaciæ. l. 2. ſect. 3. c. 4. p. m. 139. Imò ipſo *Sennertô*, ante illos, in Medic. Inſtit. l. 5. part. 3 ſect. 3. c. 17. p. m. 1440. & hoc adeò, ut à Neotericorum plurimis jam non modò epilepſiæ & motibus convulſivis deſiderato eventu opponatur, veluti ab Anteceſſoribus noſtris beatisſimæ memoriæ fieri ſolebat; ſed etiam ſub certo experientiæ quotidianæ teſtimonio medeatur ſingulis illis adfectibus, (ſpecialia eorm hic enumerare nomina amplum nimis foret,) ubicunque ſpiritus cordis ac cerebri, nervoſumque genus roborationis egent, ubi ſalſedo ſangvinis demulcenda, ejusque acidum abſorbendum, ubi pro dolore leniendo vis anodyna requiritur, ubi maſſa ſangvinea præternaturaliter ebullit, vel tota Microcosmi œconomia rebelles patitur tumultus, ubi virtus balſamica ſangvini concilianda, cruditatesque in putredinem fermentantes corrigendæ, præcipitandæ, ac ſæpiendo, ubi ſangvinis grumeſcentia reſolvenda, ac incraſſatio ventilanda; Ut paucis verba multa atque ampla proferam, inſimulque vulgaribus Medicorum terminis loquar, ſtatuo; *cinnabarim nativam* valere, ac methodicâ ratione adhiberi aliisque adpropriatis remediis tutò miſceri ubicunque opus eſt virtute alexipharmacâ, antifebrili, diaphore-

phoreticâ, cephalicâ, ac quæ huic affinis, præcipuè nervinâ, cordiali, roborante, balſamicâ, anodynâ, abſorbente ac præcipitante, & per conſequens contra adfectus corporis humani plurimos; quorum nomina è modo dictis facilimè cognoſcere poterunt artis Filii, utpote cum quibus mihi præcipuè res eſt; & quidem præſervativè ac curativè dari poſſe; Unde accidit, ut à non paucis Neotericis ipſis vomitoriis quoque & purgantibus miſceatur, non quidem eô ſcopô, quaſi qualitatem vomitivam aut purgatricem ſimul immediatè obtineat, ſed quod *Archæo* robur conciliando, eveniat, quò per accidens & mediatè deſideratus medicamenti illius effectus eò felicius faciliusque ſuccedat.

§. II. Exinde liquet, ac unusquisque facilè concludere poteſt, ad ſacram hancce *cinnabaris nativæ* anchoram citò tutò, ac jucundè opitulantem eſſe, confugiendum, ſive ſupremus, ſive medius, ſive infimus venter, & quæ hiſce inhabitant viſcera, ſive etiam artûs morbis premantûr, & ſic Medici indigeant auxilio; ac poterit pro circumſtantiarum vel indicationum medicarum diverſitate aliis remediis illa huic vel illi adfectui oppoſitis commodè miſceri, cùm eorum qualitates mirè exaltare ſoleat.

§. III. Eidem enim opinioni, quam cum diverſis Neotericis capite ultimo, Tract. de Balſamatione

p. 209.

p. 209. 210. ſeqq. defendi, adhuc inhæreo; ſcilicet, non ſemper opus eſſe ſpecialiùs ſtatuere de hujus vel illius remediis qualitatibus occultis aut ſpecificis, quod hoc, v. g. valeat in ſpecie contra tuſſim, aſthma, ſodam, hepar calidum, lienem obſtructum, dyſenteriam, &c. Sed quod de pluribus generalibus liceat judicare, & medicamenta applicare, prout hic vel ille affectus requirat, aut diaphoreticâ, aut diureticâ, aut confortativâ virtute dotatum auxilium. Sic v. g. remedia capitis ac nervorum affectibus medentia, magni Helmontii effato, ut plurimùm conſiſtunt in ſubſtantiâ ſalinâ volatili, vel oleoſâ; Veronica verò & cerefolium tusſi & aſthmati mocoſis medentur, quia via diureticâ, & ſerum incraſſatum reſolvente ac incidente pollent. Cùm bonam partem (bonam partem dico, non totaliter) methodus medendi conſiſtat, aut in lymphæ & maſſæ ſangvineæ à particulis heterogeneis nimiùm incraſſatæ rarefactione, aut in earum nimis rarefactarum incraſſatione; & per conſequens in ordinariâ ac legitimâ ſangvinis & lymphæ circulatione. Quæ quidem pro Archæi, ſpirituumque cordis ac cerebri robore & debilitate, ſymptomatumque atque complexionum varietate diverſimodè miſcenda ac alternanda.

§. IV. Prolixiora & ſpecialiora *de cinnabarinâ* virtute qui deſiderat, conſulat Matth. *Tillingii* Scrutinium

cinnabaris, partim in præfatione, partim in capitibus diverſis latè hujus uſum & virtutem deprædicantibus, & quidem ita, *ut lapidem* quoque *Philoſophorum*, rerum mundanarum, deſideratarum illud deſideratisſimum τὸ πάνυ è *cinnabari* nativâ confici poſſe c. 38 p.m. 234. ſeqq. ſtatuere non erubeſcat.

CAP. VII.

Diverſorum Autorum opiniones examinans, an & quomodò cinnabaris nativa *chymicè ſit tractanda.*

§. I.

CUm igitur accuratâ animi lance aliquoties hactenus ventilaverim, cedro dignam virtutem, cedroque dignos effectus, quos partim *cinnabaris antimonii* in ſpecifico cephalico *Michaëlitano*, aliisque modis propinata, partim *cinnabaris nativa* ultimis præcipuè aliquot noſtræ ætatis luſtris humano generi morbis obnoxio præſtiterit, quomodo ſylveſtreitas *Mercurio* aliàs innata, ac ſolita à ſulphure illo minerali fuerit amico connubio cicurata, ac ad meliorem frugem coacta,

in ſpe-

in ſpecie verò *cinnabarim* illam *nativam* non niſi ſimplici elutriatione depuratam exhiberi ſolere. Non immeritò mecum tali modô ſum ratiocinatus: Si *cinnabaris nativa* (quod de Hungaricâ utpote puriore, imò aurum volatile ut plurimùm continente præcipuè mihi ſit ſermo, ex antecedentibus Lectori innotuit) tantum non cruda, nec aliter ac vili elutriatione, quam dicunt, (ſchlemmen) præparata & depurata tantis *microcoſmo* morboſo commendat ſuam qualitatem miraculis, ubi tamen partes eſſentialiter eandem conſtituentes ſulphur nimirum & Mercurius, facilimam imò ruſticam, uti loquitur in pharmacop: Chymicâ incomparabilis *Schröderus*, ſui ſeparationem adhuc admittunt; nec dum firmâ unitæ ſunt connexione; quid inde quæſo, ſperandum erit efficacioris effectus, ſi dicta principia cinnabarina cautum ignis chymici examen experiantur, ac longiore fixatione magis magisq; uniantur, atq; exaltentur? Hâc enim methodo quicquid ſylveſtris ac metallicæ heterogeneitatis fortè reſtat, diuturnâ caloris violentiâ abſorptum iri, Pyrotechnorum mihi promitto adſenſum.

§. II. Scopo huic meo calcar inſuper addebat, laude digniſſimæ *chymiatriæ* conſvetudo, dum *cinnabarim antimonii*, quippe quæ nativæ in multis analoga eſt, aliquoties ſublimando rectificant, eam ob rationem, ut à ſulphure antimonii præſtantior, ejusq; virtus magis exaltata.

tata reddatur, ceu loquitur Vir magnæ in Chymiâ experientiæ, *Zwölferus*, in Mantiſſa Spagyricâ, fol. m. 367. Certè enim mihi perſvadebam, mineram hancce non in ſummâ perfectione è Terrâ erui, ſed veluti reliqua ferè omnia medicamentoſa depurationem & exaltationem adhuc majorem admittere.

§. III. Proinde è manuductione veteris illius axiomatis, *inventis facile eſt addere*, mortuos conſulebam Conſiliarios, hoc eſt, evolvebam Chymiatrorum ſcripta, ventilaturus, quomodò hic hâc, ille illâ methodô eandem chymicè ruminaverit, atq; examinando inſitas ejusdem vires exaltaverit. Sed pauca ſaltem reperi, eamq; ab Anteceſſoribus rarò tractatam, aut ægrotis exhibitam. Ubi cum nonnullis aliis jure meritò non poſſum non mirari, quod Dn. Joh. *Schröderus* (vel ob ſolam Pharmacopœiam Medico-Chymicam publico communicatam memoriâ æternâ, æternâ gratiarum actione dignisſimus) ſuperficiariè ſaltem *cinnnabaris nativæ* mentionem faciat, dictæ Pharmacop. lib. 3. c. 16. p. m. 419. Inquiens: *Uſus internus cinnabaris nativæ vel mineralis, præterquam, quod epilepticis nonnunquam permixta deprehenditur, quod ſciam, nullus eſt. Extrinſecus aut adbiberi poteſt ad ſanandam luem veneream, ſcabiemq; aliam in ſuffimentis.* Cùm tamen ille aliàs rerum pharmaceuticarum, & inprimis mineralium, utpote

pote difficiliorum, qualitates phyſicas laborioſè è pluribus Autoribus collegerit, atque accuratiſſimè probatâq; experientiâ deſcribendo Anteceſſoribus ſuis tantum non ſingulis in hoc paſſu multis paraſangis præceſſerit.

§. III. Unde quidem quoque pateſcit, quod obiter monitum voluerim, virtutem divini hujus remedii Viro huic incomparabili paucis ſaltim abhinc luſtris demortuo, qualitates rerum medicamentoſarum è cedro Lybani ad hyſſopum ferè nobis cognitas, aliàs callenti ac deſcribenti nondum adeò fuiſſe cognitum, Deique inperſcrutabile conſilium cuilibet ſeculo aut ætati reſervare peculiares ſuos theſauros, ſua dona gratioſa. Et cùm creſcentibus peccatis noſtris, magis magisque ſuccreſcant dolor! ſymptomata, uti varia, ita in ſpecie noſtro in territorio ſcorbuticam, hiſce ſuum quoque poſuit obicem, ſuum antidotum, juxta dictum illud auro contra charum *Jerem.*21. v. 20. *Nonne Ephraim eſt filius meus dilectus!* &c. &c. ubi divina clementia fatetur quod cogatur ipſi miſericordiam exhibere.

§. IV. Lubet hic honorificam facere mentionem Joh. *Quercetani*, in Tetrade capitis affectuum, c. 33. p. m 481. optimè de *cinnabari nativâ* loquentis; cum liber in paucorum ſit manibus, producam integra ipſius verba: *Quod ad nativum & minerale cinnabarinum attinet, natura in quibusdam aurifodinis Hungariæ profert genus*

quoddam cinnabaris mineralis ponderoſisſimæ, & artificiali longè rubicundioris; Imò etiam quæ usq; adeò tranſparens eſt, & dilucida, ut non minoris pretii, aut majoris etiam ipſo auro æſtimetur; quæ per ſe & citra ullam præparationem aliam, quam quæ naturæ coctionibus temperata eſt, remedium eſt nobilisſimum & admirandarum virtutum contra minores epilepſias & analepſias. Sed verùm præcipuè ſpecificum eſt vertiginum; tale à multis Philoſophis Chymicis magnis in Germania agnitum, à quibus hoc remedium, tanquam inſigne arcanum magno habetur in pretio; cujusq; beneficio ego cum Dei gratia 4 aut 5. viros egregios vertigine liberavi, vel unica hebdomada 4, vel 5. ad ſummum doſibus exhibitis, etſi malum hoc vertiginoſum usq; adeò exacerbaretur interdum, ut judicium omne ægris eriperet. Conficitur autem ſequenti modo: ℞. Cinnabaris mineralis & lucidi unciam ſemis, ſupra marmore pulveriſato, adde magiſterii perlarum, coralliorum ana ſcrupulos duos, croci ſcrupul. 1. folior. auri decem, vel potiùs auri flammam concipientis (id eſt, fulminantis) ſcrupuli ſemis; miſce exactè; doſis eſt ſcrupulus ſemis, ad ſcrup. unum &c.

§. V. In vicem itaque, quod à rogatis Autoribus cognitionem virtutis cinnabarinæ perceperim, veluti jam dictum (modò allegatum *Quercetani* teſtimonium ſi exceperim) animus in contrarium potius movebatur, ac dehor-

dehortationes à diverſis Artis Medicæ Antiſtitibus ſentiebat; *Cinnabarim* ſcilicet *nativam* non adeò commodè ac tutò ſubmitti operationibus pyrotechnicis, v.g. deſtillationibus, calcinationibus, &c. veluti quidem iisdem obediunt aliæ res medicamentoſæ, præprimis quoque metallicæ; ſed ſecuriùs eandem in ſubſtantiâ ſaltem propinari, pulveribus aliis, præparata quædicuntur, mixtam. Cum aliàs metuendum ſit, Mercurium in eâ contentum, amicisque ſulphuris metallici compedibus ligatum, & per hoc correctum, ac depuratum, ita ſibi ſoli fore redditurum, ſuisque in Sylveſtribus cruditatibus reviviſcentem tantum abeſſe, ut poſtea ſimilem operam, quam in miraculoſo hôc compoſito præſtat, præſtet; ut potiùs illi ipſi triſtes, qui à crudis mercurialibus ſæpiùs accidunt, ſint expectandi effectus.

§. VI. Sic plurimæ experientiæ chymicæ Vir Dn. Dan. *Ludovici*, collega, dum vivebat, dilectiſſimus, in Pharmaciæ ſuæ diſſ.1. de diaphoreticis mineralibus p.m. 352. inquit: *Cinnabaris nativa per nimiam curioſitatem divelli non vult, quod fit, dum ſulphurea pars per alcalia fundendo & digerendo extrahitur.* Et paulò poſt: *Abſtractione acidorum non tàm alteratur, quàm pervertitur, æquè ac materia, quæ poſt conſvetam Mercurii ſeparationem ibi reſtat, meritoq; proindè, quæ natura hîc conjunxit, homo ne ſeparet, etiam curioſioribus exaltationi-*

bus volatilibus & conſimilibus menſtruis. Et Frider. *Hoffmannus*, in clav. Pharmac. *Schröder.* l.3. c. 16. §.104. p. m. 294. ſtatuit: *Cùm cinnabaris omnem digeſtionem ſtomachi ſubterfugiat, ut in corporis noſtri œconomiam diſtribui nequeat, ſed vel Odoretenus, aut nudo ſaltem aſpectu variè mireq; noſtrum alteret Archæum, non eſt ut per artem Spagyricam nimiùm â nativâ ſuâ abducamus indole; vel per naturam juncta & mixta ſeparemus, dum acidorum abſtractione tàm alteratur, quàm pervertitur ejus virtus. Neq; ſulphurea ejus pars per alcalia digerenda, nec per principiorum diſſolutionem in præcipitatum diaphoreticum redigenda eſt.* Et ibid. c. ſeq. §. 166. p.m. 314. *de Cinnabari antimonii; Hujus virtus ſi manere debet integra per partium ejus* ♃*earum & mercurialium ſeparationem, ut & per acida & alcalia factam inverſionem, deſtrui non debet.* Nec minùs Dn. *D. VVedelius*, Collega honorandus, in Pharmacia l 2. ſect.8. c.8. p. m. 240. *Cinnabaris nativa, ſi arenoſa & ſaxea abſit, & ſecludatur, ubi opus eſt, ſubſtantia, non eget menſtruo, ut extrahatur, vel ſolvantur partes, ſed qui vires, quas posſidet, utiliter impendere geſtit, eô modô, quô natura illum miſcuit, ubi eodem opus habet, cum nec in ſulphure ſolo, nec admixtis partibus ſolaribus, vel aliis ſolis eædem reperiantur, ſed ex utriusq; mixtione reſultent.* Hujus Trigæ fide noſtrâ digniſſimæ Teſtimonio adplaudunt

Neo-

Neoterici alii, unde etiam fit, ut modernorum Medicorum plures ſuis ægrotis dictam *cinnabarim* propinent ſolis illis pulveribus quaſi ſimplicibus, præparata qui dicuntur, miſcendam, ſine additione, aliorum, aut ſalium alcalicorum fixorum, volatilium, aut acidorum fortiùs & magis penetranter reſolventium.

§. VII. Monita hæcce, ſolidis rationibus pyrotechnicis utpote conformia, ac innitentia, æquâ animi lance dum pondero, non potui non quidem iisdem meum addere calculum, fateri coactus, miraculosâ mixtione medicamentum hocce à naturante naturâ, Deo, compoſitum, atque metum eſſe, ne ex ejusdem per hanc vel illam reſolutionem chymicam mercurium (quippe qui bonam partem cinnabarim conſtituit) in innatas rurſus degenerare impuritates ac cruditates, & per conſequens more ſolito, dum ſibi ſoli relinquitur, plus aloes, quàm mellis habere, ac exhibere humano generi opem inde quærenti.

CAP. VIII.

Circulationis & digeſtionis chymicæ utilitatem in genere demonſtrans.

§. I.

Nihilominus deterrere me non potuerunt Viri ingenioſi & eruditiſſimi, quin peculiari aliquâ eâque

ſecuriori methodô ſcopum meum proſequi auderem. Dum enim conſiderabam mirabilem partiũ remedium hoc conſtituentium unionem, à naturâ factam, anſam arripiebam meditandi, num hæc ulteriore, eâque lentâ atque ſucceſſivâ (per violentam enim atque nimiopere maturatam combureretur ſulphur metallicum, nobile, vel ſepararentur partes unitæ) digeſtione ac diuturniore circulatione magis magisque figi, combinari, uniri, & ſic ratione efficaciæ exaltari valeant, cùm naturâ ſæpe à ſui æmulâ arte ſeſe juvari concedat; Deus inſuper ſua bona nobis vendat labore.

§. II. Quod autem vis mercurialis & ſulphuris metallici nondum adeò arctis compedibus ſit ligata, aut unionem experta firmiorem, & indiſſolubilem, patet inde, quod Viri modò allegati ex additione ſalium, præcipuè mineralium, aliorumque reſolventium penetrabilitate pollentium diſſolutionem unionis non immeritò metuant, imò experientiâ demonſtraverint, veluti quidem juxta *Schröderi* & *Zwölfferi* mentem facilè inde mercurius, & *VVedelii* mei manuductione ac methodo non difficulter *ſulphur* inde ſeparari poſſit. Ampliores deſcriptiones & diſſertationes, hac de re legere ſi libet, licet, apud Joh. *Schröderum*, Pharmacop Medico-chym. libr. 3.c.16.p.m.419. Joh *Zwölferum*, Mantiſſæ Spagyr. part.2. c.7.f.m.359. Georg. Wolfg. *VVedelium* Ephemerid. German. Anni tertii. obſerv.105 p.m.173.

§. III.

§. III. Neutiquam enim latet Pyrotechnos, quàm magni momenti operatio ſit, circulatio ac digeſtio, dum illa nimirum obſtetricante calore externô, per prudentem & expertem artificis manum accensô in vaſis clauſis ſucceſſivè perfectiorem rebus communicat maturitatem; ſic enim pars earum adhuc fixior ſeſe amico conſortio jungit magis volatili, & hæc illi, lentâ pugnâ, pedetentim in ſe ipſum agendo; ſic virtus latitans exaltatur, ſuppreſſa acuitur, partes impuræ & heterogeneæ, ſi craſſioris ſubſtantiæ ſunt, ſeparantur, vel ſi ſubtiliora, moderatè ac lentè conſumta annihilantur, & evaneſcere coguntur, relicto corpore puriore concentrato.

§. IV. Exemplum ſubminiſtrant illi, qui *lapidi Philoſophorum* elaborando inſudant; Loco plurimorum Scriptorum allegari hîc quæ poſſent, ſufficiant ea ſola, quæ è nonnullis in diſſertationis meæ de *Tinctura Univerſali* c. 6. adduxi, ibi apparebit, totam ferè paginam in maximo illo opere abſolvi per diuturnam, & eam quidem accuratiſſimam digeſtionem.

§. V. A labore univerſali pergo ad hujus ſuccedaneos analogos, ubi diverſa medicamenta arcana; ac rarâ energiâ ſeſe commendantia obviam eunt, inter quæ non infimum obtinent locum ipſa mercurialia, v. g. mercurius cum auro, ac variis aliis modis præcipitatus, ubi itidem in legitimâ, modeſtâ ac longinquâ circulatione

potior

potior operationis pars conſiſtit. Plura hujus rei exempla produci poſſent, niſi brevitati ſtuderem.

§. VI. Deſcendo ab hiſce ad communiores magisque uſuales extractiones eſſentiarum atque tincturarum; quidnam hic juvet, quid operetur, vel levis ſaltem digeſtio, tincturâ contenti remedii indies indiesque auctâ, Pharmacopœorum etiam norunt puſiones.

§. VII. Quid moderata, eaque cauto igne tractata poſſit *circulatio*, è millenis aliis unico ſaltem ſpecialiùs adhuc probabo exemplo: Magnus Chymicus mihi tanquàm arcanisſimum olim communicabat *Elixir proprietatis Helmontii*, mirabilemque ejusdem deprædicabat energiam contra plurimos adfectus, ita quidem parabilem: ſumatur myrrhæ, aloes, croci orient: ana uncia una, pulveriſata omnia indantur vitro forti & capaci; hermeticè ſigillentur, ponantur in calorem lenem, donec materia in fundo coaluerit, in parietibus verò vitri oleum rubicundum circulatum hæſerit, atque rurſus delapſum, & ſic proprio ſuo *alkabeſto* reſolutum fuerit; ſuper has ſpecies, deſtilletur poſtea leni igne, ac per gradus aqua cinnamomi. Inveni egomet poſtea hanc deſcriptionem, paulò tamen obſcuriorem, in ipſis J.B.*Helmontii* operibus, nimirum in fragmento illo, quod præcedit Tractatum in herbis, verbis & lapid. magna latet virtus inſignitum, f.m. 458 Fateor, me ſæpiùs non ſine ſtupore

ac

ac delectatione inſigni hæc vitra ſpecies digerendas continentia adſpexiſſe, quomodo ſcilicet guttæ rubiniformes per vitrorum parietes oculis curioſis ſeſe oſtenderint. Elixir autem dicto modo paratum rarâ ac multò majore efficaciâ ſeſe certe commendat contra diverſos adfectûs, quibus ſedandis Elixir Proprietatis communi methodô paratum datur.

CAP. IX.

Sublimationem cinnabaris nativæ *tractans*.

§. I.

IN propoſitô hôcce ad optatum finem perducendo, animum quoque mihi erigebat curioſa à quibusdam Chymicis cautè inſtituta *cinnabaris nativæ ſublimatio*, quæ ſanè operatio ſublimatoria tantum abeſt, ut illas innatas cinnabarinas qualitates (veluti in aliis operibus ac tractationibus ejusdem chymicis experimenta quidem id ſatis teſtantur,) turbet, imminuat, aut infringat, ut potius mirum-quantum easdem, augeat, exaltetque, ceu rerum omnium magiſtra hâc de re itidem ſatis abundè loquitur experientia. Non omnis autem *cinnabaris* tâm facilè obedit huic operationi; modus inſuper ſubli-

matorius pauciſſimis eſt cognitus. Tibi, curioſe Lector, non inviderem pro genii mei more hanc methodum, niſi avidiùs inhians hujus cognitioni acquirendæ Amico communicanti ſanctam ſilentii fidem promiſiſſem; nullus tamen dubito, quin ejusdem propalatio Tibi aliunde propediem ſit expectanda, imò obtinenda; imò lapidem movebo omnem pro illô Tibi per tertium obtinendô

§. II. Non poſſum non, quin hoc loco gratuler ſeculo noſtro, quod ipſi quoque, veluti antiquis Anteceſſorum temporibus, non deſint aliqui orbis magnates, literas colentes, & in ſpecie quidem rerum phyſico-medicarum & quæ nunc potior harum pars eſt, Chymiæ Studio faventes, imò manus tam illuſtres inprimis quoque ejusdem operibus non planè detrahentes. Ubi ſubmiſſo cultu jure meritò nomino auguſtum rei literariæ defenſorem, DN. FRIDERICUM, Saxon. Jul. Cliv. atque Montium Ducem, Patriæ Patrem gratioſiſſimum. Hic enim, quantumcunque temporis ipſi licet ſuffurari curis Regimini publico dicandis, illud uti diverſis Muſarum ſacris, ita quoque non raró curioſis rebus phyſico-medicis perſcrutandis litat, atque inter alia dictam *cinnabaris nativæ* ſublimationem tentavit, tentatamque feliciter abſolvit.

§. III. Quum elegantiſſimô rubore coccineô ſingula-

gularum oculis ſeſe commendantem, dum contra febres cujuscunque generis, alioſque adfectus effectu laudabili exhiberi hactenus gratioſè curavit, & in hoc ſeſe providum ac munificum ſubditorum Tutorem oſtendit. De quâ optatâ operatione ipſum meum corpus, cùm elapsô anno malignâ corripiebatur febre, devotum ac certum teſtimonium humillimè proferre, & vult & debet.

§. IV. Dixi in paginâ antecedente, modum ſublimandi *cinnabarim nativam* pauciſſimis eſſe cognitum, quod vel ideò clareſcit, quod hujusce ſublimationis nullus Autorum, quà veterum, quà recentiorum, quantum mihi quidem conſtat, modum ac methodum deſcribant. Licet non ita pridem Dn. D. Godof. *Scholzius*, & nuperrimè Dn. D. Math. *Tillingius* de *cinnabari* ſpeciales, eosque laude dignos in publicum produxerint Tractatus. Me quidem non latet, unum alterumque Autorem (ne eosdem viros eruditiſſimos arguere videar, nomina non addo) in publicâ *ſpecifici cephalici Michaëlitani* deſcriptione propoſuiſſe, quod B. D. *Michaëlis* ad hujus compoſitionem adhibuerit *cinnabarim nativam* ſexies ſublimatam. Verùm certè mihi conſtat, tàm antea quàm per integrum illud ſeptennium, quo ipſe vixi in ipſius Muſeô, laboribusque chymicis interfui, pulverem huncce nunquam fuiſſe confectum è cinnabari nativâ, nec ſimplice, veluti aliàs exhiberi ſolet, nec ſexies

ſublimatâ, ſed ſemper *è cinnabari antimonii*, & hac quidem 5. vel 6 vicibus ſublimando depuratâ. Ex ſuperfluo quæſivi nuper è Dn. Math. *Zittemanno*, ingenioſo Lipſienſium chymico, qui pyrotechniæ Michaelitanæ usque ad ejus obitum fuit præfectus, quidnam ipſi de hoc dubio conſtaret, & ſanctè aſſeveravit, quod per ſedecennium ſuum, quô illi fuit à laboribus Chymicis, idem de hac cogatur affirmare, quod jam dixeram. Paulò ante obitum ſuum quidem laudatiſſimum Dn. D. *Michaëlis* nonnulla curioſitatis gratiâ in perſcrutanda *cinnabari nativâ* tentaſſe, ſed ſucceſſu non adeò optatô. Proinde judico, virum illum curioſum, qui primùm cephalicum ſpecificum literis publico communicavit, adcuratam hôc in puncto hujus cognitionem non habuiſſe, ſed pro *cinnabari antimonii cinnabarim nativam* poſuiſſe, cujus authoritati reverenter inhærentes alii, poſtea ſuis ſcriptis idem inſeruerunt, unde hocce erratum improviſò ſuam traxit originem, uti non raò in ſimilibus rebus fieri ſolet.

§. V. Poſtquam, curioſe Lector, caput hocce, imò integrum opuſculum jam jam abſolveram, ac illud Typothetæ imprimendum committere intenderam; ecce! *VVedelii* mei candore accidit, ut hic ſtatim obtineas idem, quod Tibi aliunde ſperandum ac obtinendum eſſe, promiſeram; hoc eſt, communicavit ille quoque mihi modum *cinnabarim ſublimandi*. Quem cùm & ipſe

Tibi

Tibi non invideat, libens lubens aperio. Sic autem in literis ad me datis loquitur: *Sublimatio inſtituenda eſt ſive per retortam ex arenâ ad inſtar cinnabaris antimonii, igne fortiſſimô, ſive, quod compendioſius, & mihi conſultum ita ℞. Cinnabaris nativæ puræ, q.v.v.g. Libram ſemis, vel amplius, pulveriſata indatur cucurbitæ minori* (ein Scheide-Kölblein) *hæc verò reponatur in crucibulum rotundum majusculum, & in furnô anemio ſub igne rotæ intra paucas horas ſeparatio ſuccedit remanente in fundo parte terreâ albâ, vel magis cineritiâ. In regione verò mediâ flores, ſeu ſublimatum cinnabaris eleganter ſplendens, circuli formâ adhærens. In ſummo climate, levi factâ cum luto obturatione, partes evectæ ſubnigricantes mercuriales & ſulphureæ quædam adhærent roſtro, ad inſtar mercurii dulcis.*

CAP. X.

Autoris methodum circulandi cinnabarim nativam *detegens.*

§. I.

POſtquam igitur denuò æquâ mente expenderim, quantum energiæ à diuturniore digeſtione ac longinquiore circulatione, ſibi promittant illi, qui *Tincturæ u-*

niverſalis, vel lapidis Philoſophorum elaborationi invigilant, vel univerſalis illius Azoth adeptioni inſidiantur; Quantam item efficaciam inde experiantur illi, qui laboribus arcanioribus huic analogis incumbunt, quantum non minus virtutis quotidiana ſuppeditet experientia in extractione uſualium eſſentiarum ac tincturarum chymicarum; hypotheſi confidens phyſicæ in cap.8. antecedente præſuppoſitæ, ac inprimis Divinâ innitens ope, aggreſſus ſum dictam hancce *cinnabaris nativæ* tractationem, modò in verbis ſequentibus ingenuè, ac candore Medicum Chriſtianum decente, & enchiriſibus poſſibili perſpicuitate detectis declarato; ſcilicet: *Cinnabaris nativæ* Hungaricæ veræ, elutriatione depuratæ, interno uſui aptæ, veluti eandem vendere ſolent mercatores Viennenſes, atque à parte terreâ vel arenosâ, utpote impuriore, liberæ, ſubtiliſſimè pulveriſatæ uncias duas aut tres incluſi globo vitreo capacitate ſuâ libras duas medicas fortaſſis capienti, (globi autem tales facilè obtineri poſſunt, cùm hactenus ab aurifabris, netricibus, &c. aqua repleti tempore veſpertino candelæ opponantur pro juvandô viſu) foramen in ſuperiore globi parte operculo ligneo, papyro circumvoluto, & cerâ Hiſpanicâ liquatâ accuratè ſigillavi, & quia manubrio inſtructus eſt globus, mediante filo allegato eum ſuſpendi in clavum ferreum tegumento ſcrinioli infixum.

§.II. Sub-

§. II. Submiſi lampadem oleô olivarum puro nutritam, filo mediocris craſſitiei huic immiſſo. Potuiſſet quidem vas hoc vitreum, veluti non raró retortæ ſolent, lutari; verum à vitro ſuſpenſo delapſum limi ignisque inde ſuffocationem metuens, aliasque ob cauſas, liberum ita flammæ expoſui. Plus vice ſimplici miratus ſum, quod vitrea hæc corpora per violentam caloris actualis torturam præcipuè ultimis menſibus, non fuerint disrupta; negare etiam non poſſum, unum alterumve horum rupturam mihi valdè minatum fuiſſe, exorto in vitri fundo, non exigua fiſſurâ; Licuit autem mihi ſemper eſſe tam felici, ut frequentiore ac cautiore inſpectione illud præviderim, materiamque contentam alii vitro incluſerim. Quâ de re curioſos operatores ingenuè per hoc volui monitos.

§. III. E ſuperfluo tamen addo, chymiæ jam dudum cognitum fuiſſe, quomodo vitra pro majore firmitate ac durabilitate obtinenda, ac pro ſecuriore materiæ contentæ adſervatione, peculiari compoſitione poſſint acquiri. Similem mihi amicus communicavit, quam Lectori benevolo, uti alia, ita & hancce ingenuè detego; Sumantur cinerum è ligno vitis puriſſimorum libræ ſex, ſalis communis culinarii, ſilicum pulveriſatorum ana unciæ tres, fluant optimè mixta in fornace vitrariâ; dum verò adhuc fluit, injice pulveris borracis uncias tres;

ex

ex hac materiâ fluidâ pro tuo lubitu poterunt formari vitra.

§. IV. Hujus autem lampadis flamma primis tribus menſibus, 8. vel adſummum 9. digitis transverſis à vitro diſtabat. Quibus elapſis per aliud trimeſtre, ignem admovi paulò propiùs, nimirum unius & ferè dimidii digiti altitudine. Sequentibus poſtea tribus menſibus idem præſtiti, ignem mediante proximiore admotione paulò magis augendo; Ac tandem non minus ultimo anni quadrante, ignem exaltando dictô modô pergere, conſultum judicavi.

§. V. Dixi quidem, ignem fuiſſe continuum, fateor tamen, me adeò rigoroſum ſemper in hoc non fuiſſe; ſed aliquando una alterâve horulâ flammam ceſſare conceſſi, ut ita à continuo ac ſatis violento hoc ignis tormento materia contenta quaſi quodammodò ſeſe refocillare potuerit.

§. VI. Cum metuerim, partes mercuriales contentas, utpote ſubtiliores, ſublimiora eſſe petituras, ac in auras evolaturas, inutiliter, utpote à ſulphureis nondum planè ſubjugatas & fixatas, foramen globi vitrei, uti dictum, accuratè clauſi. Me autem opinionem hanc non fefelliſſe, vel inde patet, quod aliquoties obſervaverim, prioribus aliquot menſibus integros vitri parietes ſcatere guttis largis in pulverem ſubjacentem ſtriatim relabentibus,

tibus, ut & vaporoſum nonnunquam fumi adſcenſum; in ultimis verò menſibus non item, manifeſtò argumento, *cinnabarim nativam* uſualem nondum eſſe corpus planè fixum (veluti quidem quidam autumant) ſed ejusdem ſulphur atque mercurium vi ignis diuturnâ poſſe penitius uniri, ac tandem combinari, magis magisque figi. Ut autem hæc reſolutio & unio eò feliciùs procedat, materiam vitro incluſam ſæpiùs agitavi. Ubi & hoc experientiæ meæ teſtimonium non poſſum non addere, dictas modò ſtrias non ſemper æquè mihi ſucceſſiſſe; ſed plus minus fuiſſe obvias, prout partes mercuriales utpote volatiliores, ſulphureas ligantes, in proportione ſuperaverint, vel iisdem nondum benè fuerint unitæ; Inde *cinnabaris nativæ* diverſitatem etiam judicare licebit ſanioribus.

§. VII. Tandem benevolum Lectorem latere nolui, quod abſoluto, & ad incudem ita deductô hôc opere, expenderim, *errare humanum eſſe*, juxta vetus dicterium; Propterea ne imponerem (quamvis inſcius & invitus) orbi erudito, aut ſeducerem, confuſosque redderem Philiatros, ac novitios Medicinæ Practicos, aut mihi ſoli ſapere viderer, deſiderabam judicium, votaque colligebam aliorum carbones chymicos tangentium, inter quos meritò nomino, in decus atque emolumentum Chymiæ in ſuperiore noſtra Saxoniâ natos Dn. Dan. *Ludovici*, &

Dn. Georg. Wolfg. *VVedelium* Archiatros Saxonicos, ut & Dn. Math. *Zittemannum* Chymicum Lipſienſem, qui egregiam efficaciam medicamento ſam hinc eſſe ſperandam, unanimi calamo ominabantur, ideòque horum innitens ſuffragio, eò audaciùs rationibus meam addere experientiam audebam.

CAP. XI.

Doſin ac utendi modum demonſtrans.

§. I.

DEclaratâ nunc, & quidem candore Chriſtianum decente, ac poſſibili perſpicuitate declaratâ præparandi methodo, neceſſum erit, ſimili ingenuitate propalare doſin ac utendi modum. Quamvis enim cuidam liceat eò felicitatis pertingere, ut poſſideat quoddam incomparabili pollens virtute medicamentum, niſi ſimul ipſi de ejusdem uſu ac doſi conſtet, hoc abuſivè, ac in quantitate aut majore aut minore, adhibitum, vel poterit eſſe gladius in manu furientis, vel ad minimum paucum, imò nullum inde erit ſperandum ægroto ſolamen.

§. II. Proinde phyſicâ hac innitens hypotheſi: Si *cinnabaris nativa* non niſi ſola elutriatione depurata ac

præ-

præparata, cœterùm cruda, laudabilibus effectibus ſeſe hactenus commendavit,& adhuc commendat,dum propinatur 4.6.8. ad 10. granis pro doſi, inter alias tamen utplurimùm res medicamentoſas, ac in ſpecie præparata quæ audiunt, mixta, me à ſcopo non aberraturum aut in methodi medendi regulas peccaturum cenſui,ſi *cinnabarim* hancce, dictô meo modô exaltatam, exhiberem 2.3. aut 4. granis pro doſi. (ut autem eò certiùs de effectu mihi conſtaret, dedi uni ac alteri deſperatè ægrotanti, v.g. Hydropico & paralytico inveterato 8. ad 9. grana pulveris hujus circulati, non modo ſine incommodo; ſed & laudabili efficaciâ :) Nec opinioni defuit effectus, ſed ſcopum obtinui deſideratum. Exhibui autem illam vel præſervatoriæ ſaltem, vel curatoriæ indicationibus ſatisfacturus.

§. III. Ad præſervationem conſultum judicavi, ac ſufficientem inde mihi promiſi operam, ſi, pro complexionum quidem ac ſymptomatum diverſitatibus, unâ alterave, imò tertiâ ſaltem ſeptimanâ ſemel doſin talem propinaverim, ne Archæus generoſi hujus remedii nimium adſveſcat auxilio. Ubi efficaciorem quoque inveni operationem, ſi proximò ante Lunæ mutationes die, à cubitum ituro aſſumatur. (Univerſalia tamen, ceu loquuntur Medici dogmatici, ut & aliquando alia medicamenta ſimul omninò ſunt præmittenda ac conjungenda,)

da,) A blandô enim *cinnabaris ſulphure anodyno* mollis paritur ſomnus, unde Archæus hac tranquillitate mediante anſam arripit, œconomiæ ſuæ microcoſmicæ commodum promovere. Quantum enim utilitatis conferat ſartum-tectum, ſervandæ valetudini ſomnus tranquillus, vel ruſticorum etiam norunt puſiones. In ſpecie autem dicto jam tempore, præſervationis causâ bonâ euphoriâ exhibetur in iis, quibus à capite & nervoſo genere debilibus diverſa illa accidunt ſymptomata, v.g. cephalalgia, epilepſia, vertigo, apoplexia, arthritis, item, qui catharris, uti vulgò vocantur, ſunt obnoxii, nec minus illi, qui ſcorbuticæ ac hypochondriacæ ſalſæ aut acidæ impuritatis patiuntur ſymptomata, ſentiunt hâc ſanguinis refocillatione fortem putredini ſerpenti poni obicem.

§. IV. Hac occaſione non poſſum non quaſi obiter monere, (cum dixerim, me ante mutationes Lunæ feliciùs ea exhibere ſolere) quod me neutiquam lateat, Medicorum etiam modernorum nonnullos ab aſtrorum influxu, & præprimis Lunæ mutationibus nullam planê operationem, nullas turbas, nullam opem concedere in Microcoſmum medicamentorum operationibus. Quamvis quidem eam controverſiam ſpecialiter hic non faciam meam, nihilominus tribus ſaltem verbis ſtatuo, me illis ipſis ex tenui meâ praxi, plusquam millena in contrarium opponere valere experimenta;

ut nihil dicam de innumeris aliorum teſtimoniis. Ambabus tamen concedo manibus, non omnes æquè homines à dictis Lunæ mutationibus quiddam moleſti perpeti; ſed eos præcipuè qui catharroſi vulgò audiunt, vel quibus in ſpecie caput cerebrumque, aut hæreditariè, aut alias ob cauſas occaſionales non adeò obtigit firmum ac vegetum.

§. V. Quando verò ad ipſam morbi cujusdam curationem propinare dictam meam *cinnabarim*, animum intendi, id pro morbi ac ſymptomatum conditione ac violentiâ, vel prout celeriùs expetebatur auxilium modò frequentiore, modò tardiore eam doſi exhibui; ſic v.g. in febribus malignis ac continuis dedi ſingulis vel alternis ſaltem aliquando diebus ſemel, in intermittentibus verò ante paroxyſmos; verâ autem fide teſtari poſſum, me tantum-non ſemper criticum ſecutum affectum obſervaſſe, & quidem utplurimum mediante ſudore quaſi ſpontaneo.

§. VI. In nonnullis tamen madorem lentum, criticum tamen, ſequentibus demum diebus ſucceſſivè, imò aliquando planè inſenſibiliter optatam eveniſſe operationem obſervavi. In morbis verò diuturnioribus non adeò frequenter exhibui. Non iniquum erit, heic adducere, quid in propriô meo corpore, quaſi pro ſui inventione, gratias acturum, hocce medicamentum mihi bene-

 neſi-

neficii exhibuerit. Non modò enim hoc mihi ipſi febrem malignam pleuriticam violentam duobus abhinc annis patienti aliquoties exhibitum; ſed etiam hactenus ſucceſſivè ad Archæum roborandum, vim balſamicam ſanguini conſervandam, ſcorbuticasque maſſæ ſanguineæ cruditates ſeparandas ac ſuperandas optimè profuit, & adhuc prodeſt.

§. VII. Celeriorem autem & adhuc certiorem mihi promitto de hocce efficaciam, ſi frequentius exhiberetur, quod mihi hactenus præſtare non adeò licuit, cùm in majore copiâ illud nondum poſſederim, quod in poſterum tamen haud difficulter effici poſſe nullus dubito.

§. VIII. Monendum quoque duxi, veluti in aliis pluribus quoad uſum hujus me accommodaverim uſui *cinnabaris nativæ* ſolitæ, ita & in hoc à me factum quòd eandem miſcuerim quoque ferè ſemper uni alterive pulveri adpropriato, præparata quæ dicuntur, partim & præcipuè ne minima iſta doſis cinnabaris ponderoſi in dente cavô, aut faucibus hæreat, aut inter deglutiendum perdatur, partim quod per illorum pulverum analogiam eò citiùs in actum ducatur *cinnabaris*, eorumque poſteà operationi penetrabile pondus addat ſua energiâ, atque ita quaſi per horum virtutis ſcintillam fortiores *cinnabaris* radii accendantur; veluti utraque *cinnabaris* (& antimonii nimirum, & nativa) laudabilem talem effectum quotidianâ demonſtrat experientiâ.

§. IX.

§. IX *Cinnabarim* autem dictâ meâ methodô præparatam, magis fixatam, atque exaltatam contra illos adfectus quoscunque, quibus eandem more communi ſolùm elutriatam ac pulveriſatam opponere conſueverunt, hucusque Hygéæ proceres, propinare conſultum reperi, expendens, haſce ambas non niſi gradu qualitatum, hoc eſt, ſecundùm magis purum & impurum differre.

§. X. Proinde ſupervacaneum cenſeo, longis ambagibus hic repetere, quibusnam complexionibus præſervativè, & ſymptomatibus curativè ſit exhibendum, cùm partim ſuperius è capite ſexto eluceſcat, ac hauriri poſſit ejus uſus ex illis, quæ de *cinnabari nativâ* in genere ex Autoribus nonnullis fuere deprompta, partim, quod poſſint è ſuperfluo, illi ipſi ibidem allegati ab iis, qui ampliora deſiderant, conſuli. Cùm ſemper nauſeaverim ab aliis jam dicta & publicata denuò ſcribere, exſcribere, deſcribere, transſcribere, reſcribere, Æſopicamque me ita oſtendere corniculam. Jam ſaltem dixiſſe ſufficiat, quod iisdem adfectibus applicuerim, quibus communis *cinnabaris* propinatur, licet ratione doſeos diverſo modo id fiat, veluti modò dictum.

§. XI. In ſpecie tamen hic præterire non poſſum, quod *cinnabaris* dictâ meâ methodô fixata contra ipſam quoque peſtis virulentiam tàm præſervando, quàm curando, extraordinariam mihi exhibuerit opem. Dum enim

enim Patriam dulciſſimam ac vicina quædam oppida irati Dei Juſtitia eâdem puniebat, non modò generoſum hocce remedium à crudeli hâc lue me ipſum, meos, ac alios plures (inter quos præcipuè nomino Clericum quendam in viciná urbe degentem, qui plures ac ducentos peſte infectos viſitavit, & ſacrâ ſynaxi beavit, nihil tamen mali à peſtilenti iſtô contagio unquam eſt expertus;) divinâ benedictione præſervavit; Sed etiam non minus contra ipſam peſtem jam jam-præſentem diverſis illud exhiberi curavi; & quidem effectu utplurimùm laudabili ac deſiderato. Modus autem propinandi eſt talis; Cùm ratio ac experientia, utpote ſolida Medicinæ fundamenta, probent (veluti alibi quidem jamjam demonſtratum,) *cinnabarim* & *nativam* & *antimonii*, communi ſaltem modô præparatam, non facilè ſolam ſed aliis pulveribus mixtam commodius & feliciùs aſſumi, ideò & hîc illud obſervare, conſultum judicavi. Propterea ad præſervationem contra crudele hoc virus ſingulis 7. ad 10. diebus doſin hujus unam dedi; ſcilicet *cinnabaris* dictâ methodo fixatæ, gr. ii. ad iij. adhibui, additis cornu cervi ſine igne præparati, & antimonii diaphoretici ritè præparati ana grana VIII. vel IX. expectatô vel ſtimulatô aliquando inde ſudore. Luem ipſam verò jam dum patientibus exhibui ſingulis 2. 3. ad 4. primis diebus dictæ meæ *cinnabaris* gr. iij. vel iiiß. miſcendo cornu cervi ſive

igne

igne, præparati, antimonii diaphoretici rec. ana gr. X. ſalis volatilis cornu cervi gr. V. ad VI. corpore ad madorem proliciendum diſpoſito.

§. XII. Ubi curioſum Lectorem latere nolui, me tum in aliis olim morbis, tum peſtilenti quoque hoc tempore non rarò obſervaſſe, ſudorem non ſemper ſubitò ac rivô largô poſt hujus aſſumtionem, adparuiſſe, ſed nonnunquam ſucceſſivè demum, unô vel alterô poſt die, & ſic lentâ ac continuâ, criticâ tamen diaphoreſi fuiſſe conſpicuum; prout Archæus maſſam ſanguineam, ac in eâ contentas cruditates noxias reperit diſpoſitas; Non rarò itidem planè inſenſibiliter & ſucceſſivè ſuam exercuit operationem. Plus vice ſimplici quoque bubones jam dum apparentes ab aſſumtô hôc remediô in locis excretoriis retrò ceſſiſſe, materiâ illâ per dictam diaphoreſin criticè ac lentè, tantum-non ſine ægrotorum incommodô aut moleſtiâ manifeſtâ, per cutis poros diſſipatâ, obſervare nobis licuit.

CAP. XII.

Partes eſſentiales cinnabaris nativæ, *ac inde orientem operandi modum generalius deſcribens.*

§. I.

ÆQuitas tandem medica & neceſſitas jubet, ut de modô operandi, vel quô modô & per quid vires

ſuas exſerat dictum medicamentum, nonnulla ſubjungamus,quo eò majore fiduciâ eôdem utantur ægroti, illudque his propinare valeant Medici. Cùm meritò in honore ſit habendum dicterium Philoſophi, Medicum in conſilium vocatum ita alloquentis: *Ne me tractes ut ſubulcum; ſed explica priùs cauſas morbi, tuasq́ contra hunc indicationes, & me poſtea habebis morigerum.* Ut igitur paulò generaliùs quædam præmittam, dico; partes eſſentialiter illud conſtituentes eſſe mercurium & ſulphur, & vel *cinnabarim nativam* eſſe mineram mercurii de ſulphure ſolari participantem, veluti quidem Philoſophia per ignem, vel rationes pyrotechnicæ à fundamentis mechanicis depromtæ abundè ac ſufficienter eunt teſtatum. Autores enim in ſuperioribus capitibus allegati edocent, illam ſine magno labore in dicta hæc ſua principia reduci poſſe; modos reducendi apud eosdem evolvere,ſi libet,licet.

§. II. Medicamenta quidem è mercurio oriunda, ſuperius capite 23. ipſe quaſi ſuſpecta reddidi, ut proinde Lectori non adeò eſſet vitio vertendum,ſi in hancce noſtram quoque cinnabarim, non adeò confideret. Verum enimverò, quòd nulla ſit regula, quæ exceptionem & diſtinctionem non admittat, illud & hîc locum habet ac confirmatur. Sermo enim ibidem erat de remediis è mercurio ſolo, ac præprimis crudo hauſtis, quippe qui peri-

periculoſis ac ſylveſtribus largè ſcatent cruditatibus, quæ â genuina ſubſtantiâ mercuriali ſeparatu ſunt difficiles, nec omni Chymiurgo præparationem audenti obediunt, ut ſic tantum abſit, quin deſideratum acquirant effectum, ut potiùs ſymptomata augeantur, imò ſæpè ſæpius alii periculoſiſſimi ac triſtiſſimi ſuccedant eventus. Si autem adcuratâ Chymiatri mente ac manu tractentur, ac ſubigantur, remedia energiæ incomparabilis, atque ad panaceæ genium accidentia inde extorqueri, ibidem monuimus. Propterea cinnabarina noſtra meritò hic quoque erunt excipienda, quippe quorum pars mercurialis à Medicorum & Chymicorum Primate, Deo O.M. per admixtionem ſulphuris blandi metallici miraculosè cicuratur, figitur, atque benigni moris eſſe jubetur. Ligaturæ enim mercurii & ſulphuris puri metallici principium operationis tantæ virtutis in *cinnabari* eſſe adſcribendum, meritò cum diverſis aliis ſtatuit meus *VVedelius*, quâ de re ampliora videre licet apud eundem, in Pharmac. l.2. ſect.5. c.3. ut & ibid. ſect 6. c.8. alibi. Ipſam quidem *ſulphuris* indolem quod concernit, notum quidem eſt, qualitate ejusdem nimium-quantum dolor! efficaci ac penetrabili abuti hodiè Bellonam, & qui huic affines, in interitum Humani generis, ac internecionem dum illud infelici monachi iſtius invento pulveris pyrii potior pars exiſtit. Noxam tamen quam dicto mo-

do nolens-volens excitare cogitur, egregiè reſarciunt medicamenta è ſulphure extracta, balſamum ſanguini noſtro conciliando, millenisque aliis, & quod excurrit, vicibus œconomiæ microcoſmicæ inſerviendo; quâ de re ampliora adderem, niſi poſt Homerum me Iliada ſcribere, ac noctuas portare Athenas, haberem, quod metuerem. Quem, quæſo, latet largiſſimis ambagibus virtuoſa ſulphuris encomia in plurimorum eruditorum ſcriptis deprædicari, imò integros de hiſce innotuiſſe Orbi literato Tractatus?

CAP. XIII.

Specialiùs edocens, quônam modô ſuam abſolvat operationem in corpore cinnabaris nativa.

§. I.

GEneraliora hæcce de partibus *cinnabarim nativam* eſſentialiter conſtituentibus præmittere neceſſarium judicavimus. Quibus ſuccedat, neceſſe eſt, ſpecialiùs declarare, quonam modô laudatum noſtrum medicamentum ſuam abſolvat operationem. Notum quidem eſt è Pathologiæ modernæ regulis, veluti cibum

po-

potumq́ue aſſumtum, ita & medicamenta debere à fermentô ſtomachicô digeri, dein ad inteſtina ablegata mediantibus vaſis lacteis, thoracicis, ac lymphaticis, maſſæ ſanguineæ, & ſucceſſivè viſceribus, ac membris illis, quibus deſtinata eſt virtus iſta medicamentoſa lento gradu transvecta communicari, ſuasq́ue ibidem deſideratas efferere vires actuali, materiali ac topicâ quaſi operâ. Hoc in pluribus ita ſuccedere medicamentis, vel craſſiorem ad minimum eorum portionem in corpore noſtro ſic tractari, ambabus concedimus manibus, cùm fundamenta & rationes ex avtopſiâ anatomicâ modernâ petitæ illud evincant, ac ipſi invidiæ indignanti clariſſimè propinant. Sic v. g. pro acido vel ſalſo p. n. ſanguinis ac lymphæ abſorbendo, pro ſanguine febriliter ebulliente temperando volatilia, Martialia, Saturnina, nitrata, aliaq́ue præcipitantia, ac alterantia, mediante ſanguinis circulo, methodo ac viâ hâc ſucceſſivâ, ideoq́ue Archeo gratiſſimâ ſuum laudabiliter abſolvunt cenſum.

§. II. An autem tardus hicce operandi modus ab omnibus remediis exhibitis debeat ac velit expectari, potior Medicorum recentiorum pars jure meritò dubia hæret, imò contrariam defendere ſententiam cogitur. Ut enim primò *cinnabarim nativam* (utpote de quâ nobis præcipuè jam res eſt) in ſcenam producam, negari non poteſt, eandem tam ſubitò ob ponderoſam ſubſtan-

tiæ ſuæ metallicæ gravitatem ac fixitatem in ventriculo neutiquam ſubigi, atque in actum materialem traduci poſſe, nihilominus frequentiſſima paſſim occurrunt experientiæ teſtimonia de efficaciâ ejusdem, uti laudabili, itâ ſubitaneâ. Inter mille exempla jam ſaltem prodeat vis ejus anodyna, item antepileptica, nec non ſudorifera; ſæpè enim accidit, ut tantillo temporis ſpatio, quô grave hoc corpus vix venis lacteis totum poſſit communicari, ſi actualis digeſtio plenariè concurrere debeat, minimè verò per ſanguinis maſſam transportatum in cerebro ſomnum excitare, aut epilepticos inſultus ſuffocare, multò minus per poros cutis longiſſimè diſſitos ſudoris largas ſatis excitare valeat ſcaturigines: Ut nihil dicam de hoc, cinnabarinam ſubſtantiam ſæpè indigeſtam, ac colore rubro in excrementorum alvi excretione, veluti ſoricem ſeſe prodentem; ſucceſſu interea optato in corpore obtingente.

§. III. Audiamus expreſſa unius alteriusque Naturæ Myſtæ de hac re arduâ & ventilatu digniſſimâ verba ac mentem; Sic enim ſummè de publico meritus meus Dn. Dan. *Ludovici*, in Pharmaciâ modernâ p. m. 340. inquit: *Cinnabaris vix in ſtomacho vel puſionum obſervatione reſolvitur, ſed incomprehenſibili fermè nec tum determinatò contactu ſubitò ſæpè cum conſimilibus aliis, quod ſuum eſt, agit*, Frid. *Hoffmannus*, method. med. lib. 1.

c. II.

c.11. p.m. 142. & clavis Pharmaceut. l.3. c.16. p.m. 292. ita loquitur: *Cinnabaris ventriculi digeſtioni minimè paret, neq; in corporis œconomiam recipi poteſt; aſſumta tamen quàm diu in ſtomacho hæret, Archæum noſtrum variè mireq; afficit alterando.* Idem ibid. p.m. 294. *Cinnabaris omnem digeſtionem ventriculi, & inteſtinorum actionem ſubterfugit, ut in corporis noſtri œconomiam diſtribui nequeat; ſed vel odoretenus, aut nudo ſaltem adſpectu variè mireque noſtrum alteret Archæum,* &c. Matth. *Tillingius*, in Scrutinii cinnab. nat. præfatione, inter alia de operatione medicamentorum metallicorum, & in ſpecie cinnabaris ſic teſtatur: *In ſtomacho incipiunt directum virium ſuarum radium, virtutemq; dotalem exponere, ut in corpus totum ſparsâ hauſtâ in Archæo vi radiali irrorata ſanitas inde ſuccedens avidè ſuſcipiatur. Metalla enim ſunt ſpecula quædam lucentia, quæ vim habent penetrandi & illuminandi Archæum à ſuis erroribus, furoribus & defectibus, quod illum reſtituant in nitorem tincturâ dotalis perfectionis*, &c. Plura ac magis dilucidata licet legere partim in dictâ præfatione, partim in illius Tractatus c.25. p.m. 185. ut & c.36. p.m. 230. ſpecialiùs hac de re agente.

CA-

CAP. XIV.

In præcedente capite de cinnabari nativâ *dicta aliis rebus ulterius illuſtrans.*

§. I.

EAdem planè de diverſis aliis rebus medicamentoſis Medicinæ procerum eſt opinio. Statuunt enim operationis energiam abſolvi peculiari planè atque arcanâ, eademque celeri methodo ac modo, dum ſcilicet Archæus, utpote providus Microcoſmi œconomus, ſæpè ſœpius non poſſit tàm diu expectare, usque dum per vaſa chylum, ſerum ac ſanguinem vehentia partibus, quibus auxilium afferendum eſt, advehatur, atque ibidem actuali ac materiali contactu operetur; ſed cogatur ob eminens periculum viâ proximiore, ſui muneris quod eſt, abſolvere, atque ita per medicamentorum non ita pridem aſſumtorum, ac in ſtomachis ad minimum potiore ſui parte adhuc hærentium inſitam qualitatem, mediante ſpirituali quâdam irradiatione, ac ideali impreſſione vel magnetiſmo quaſi, virtutem ſuam in corpora effundere.

§. II. Hac

§. II. Hac de re ſummè curioſâ acutiſſimè philoſophatur *Helmontius*, partim diverſis in locis operis illius, quod in Herb. verb. & lapidibus magna latet virtus, inſcripſit, partim aliis in Tractatibus, ſtatuendo, remedia & præcipuè metallica (utpote utplurimùm fixiora) radium ſuarum virtutum & virium in ſtomacho deponere, inde demum per totum corpus eam diſpergere, imò citra ſui diſſolutionem ſolo adſpectu, illuminatione ac irradiatione, aut radiorum lucidorum circulatione, poſtea in partibus, quas tranſeunt, ſanationes perficere.

§. III. Sententiæ huic *Helmontianæ* plures Neotericorum ſuum addunt calculum, & cum prolixitatem ſemper nauſeaverim, lubet ſaltem pro majore modò dictorum explanatione producere nonnulla exempla per mechanicam experientiam eadem confirmantia: Tale exhibent teſtimonium medicamenta contra apoplexiam, lipothymias, adfectus mulierum hyſtericos, & ſimiles celerrimum clavæ Herculeæ auxilium expoſcentes propinata, per hæc enim (licet non ſemper ſint volatilia, aut ſubſtantiæ penetrantioris,) ſæpe ſæpius plurium pedes è Charontis cymbâ, ſi non in momento, tamen brevisſimo temporis ſpatiolo retrahi, nemo negare audebit; quod, ut per vias ordinarias è ſtomacho, mediante chyli, lymphæ ac ſanguinis motu (quamvis me non lateat,

huncce paucisſimis horis abſolvi,) fiat, ſanè eſſet impoſſibile. Quomodo, & quam citò aliquando vel unicus vini generoſioris hauſtulus refocillet, robur novum iis addendo, morbo, mærore, terrore, laboribusque fatigatos, experti loquantur.

§. IV. Truculentam, eamque aliquando ſatis ſubitaneam narcoticorum, præprimis abuſivè hauſtorum operam, quod attinet, optandum eſſet, ne triſtes horum effectus hinc inde obtigiſſent, aut obtingerent, atque ita horum qualitates penetrantes non confirmarent, eadem ad minimum bonâ ſui parte lentam ſtomachi digeſtionem neutiquam expectare.

§. V. Ut ad purgantia tranſeam, produco è plurimis exempli loco mercurium vitæ, & vitrum antimonii, quanta inde ſæpius enaſcantur horrenda ſymptomata, lipothymiæ, cordis palpitationes, convulſiones, è pulviſculo illo, pauxillo, & quidem valde fixo, & breviſſimum ſaltem poſt tempus aſſumtum, nauſeam movere Lectori volo, cùm de his teſtentur non modo illi, quibus debilia ſunt viſcera; ſed & quadrati habituque athleticô præditi ruſtici.

§. VI. Sic ingenioſum valdè Chymiatriæ eſt inventum tinctura ſulphuris vitrioli dicta, quæ conficitur è terra vitrioli dulci, vel è capite mortuo ſpiritus vitrioli, unde ſapor omnis vitriolicus eſt elixiviatus, de quâ poſtea ſpiritus nitri ac vini rectificatus abſtrahen-

hendus; Hæc mirandos ſæpe præſtitit effectus magno D. *Michaëlis*, mihi, aliisque, 30. ad 40. guttis propinata contra quascunque hæmorrhagias internas, externas, narium, uteri, vulnerum, remotisſimarum etiam partium, ſputumque ſanguinis; & illud quidem celerrimè, motu chyli ac ſanguinis pro hac operatione nimis tarde impediente.

§. VII. Quomodo oſteocolla parvâ doſi oretenus aſſumta celeriter conglutinet oſſa fracta, à ſtomacho licet remotiſſima, quomodo item dens apri aſſumtus pleuriticorum dolores mirè ſublevet, hanc modò dictam ſententiam defendens accuratè philoſophatur Otto *Takenius* in ſuo morborum principe, c.9. p.m.125.126. & ſequentibus.

§. VIII. Non poſſum non tangere venena, & ex horum ampla farragine jam modò nominabo arſenicum; quamvis enim hoc ſit corpus fixum, grave ac ponderoſum & per conſequens maſſæ ſanguineæ communicatu difficilius, nihilominus frequenti conſtat rerum uſu, illud idem ſtomacho vix intruſum, malitioſâ ſuâ acrimoniâ tam infeſtum eſſe Archeo noſtro, ut non modò horrenda inde ſubitò excitentur ſymptomata; ſed & utplurimùm balſamus vitalis penitus ſuffocetur, ac ita morti feneſtra aperiatur, remediis penetrantibus, & multum aliàs valentibus, licet celeberrimè exhibitis, ſæpè nil valentibus.

§. IX. Quamvis autem, veluti modò dictum, deleteria ab hoc aſſumto inſequantur ſubitò accedentia, vitæ noſtræ interitum minantia, imò producentia, nihilominus è ſectionibus anatomicis, ita enectorum oculatiores didicerunt plus vice ſimplici, pulverem arſenici deglutiti in ſtomacho adhuc fuiſſe conſpicuum. Exemplum tam mœſti exitus ipſi meæ praxi obtigit, dum in ſectô cadavere fœminæ, cui inſciæ maritus perfidus in offa arſenici pulverem exhibuerat, paulô poſt morte ſecutâ, hic in ſtomacho adhuc hæſitans, oculis omnium ſeſe offerebat.

§. X. Similem mediante ideali irradiatione operationem confirmant ſequentia. Norunt quidam, Chymiæ periti, conficere vitrum antimonii peculiari modo, cujus vel minimam portiunculam ſi injiciunt una, alterâve horâ vino, hoc autem propinent, vomitorii optatum adipiſcuntur finem; dicto antimonii vitrô idem pondus, eandem virtutem ſemper retinente, licèt vel centenis vicibus uſui tali fuerit accommodatum.

§. XI. Eodem innititur fundamento aqua mercurialis pro enecandis tenellæ ætatis lumbricis propinata; dum ſcilicet mercurius vivus in aquâ fl. acaciæ, perſicorum, abſinthii, aut ſimili aliquot diebus infuſus, & quandoque agitatus, ſæpiſſimè felici energiâ ſeſe commendat, de pondere ac qualitate mercurii nihil planè decedente.

§.XII. A-

§. XII. Agmen de hiſce per irradiationem operantibus medicamentis claudat dictum maximi momenti, & altioris indaginis magni *Helmontii*, qui in ſuperiùs allegato Tractatu in Herb. Verb. & lapid. magna latet virtus inſcripto p. m. 460. ita effatur: *Dicam Filiis noſtris, ut ex ungue leonem: Extrahe ſulphur antimonii, quod vix à vulgari diſcrepat viſu, niſi quod parum in viriditatem vergat; Fac cinnabarim hanc adhùc ſexies per ſe ſublimabis, ut ſublimatio inſerviat pro reverberio lilii. Accipe ſemiunciam tritæ hujus cinnabaris, ſuſpende per 24 horas in vini dolio, cujus unicum cochleare per aliquot dies ſúmtum, miraberis effectum. Eſtq; eadem cinnabaris ſufficiens multis centenis doliis iterum æquivalens, ſi iterato reſublimetur.* Ubi obiter moneo, quendam aliàs gnavum ſatis naturalium ſcrutatorem per dictum hoc *ſulphur antimonii* vel *cinnabarim Helmontianam* intelligere illam antimonii cinnabarim communi methodo ſublimatam ac præparatam; An autem, effectus ipſe ſit reſponſurus, maximè dubito, (quod quidem pace viri curioſi dixero, ſiquidem quemlibet abundare, ſuo genio concedo) potiùs ei inhærens opinioni, *Helmontium*, jam citato in loco neutiquam loqui de *cinnabari antimonii* vulgari; ſed loqui more ſuo de aliquo *ſulphure antimonii*, arcanô & occultô modô parabili; veluti quidem ſolet non raró res propoſitas aut peculiaribus nominibus definire; aut impoſita nomina aliter intelligi geſtit.

CAP.

CAP. XV.

Rerum phyſicarum perſcrutationem uti ſummè neceſſariam commendans, pro labore hoc cinnabarino apud ſaniores meliùs defendendo.

§. I.

DUm hæc ſcribo, audio quaſi mihi ogganientes ac indignantes nonnullos moroſos Medicos veteranos, qui ſub ſpecie, quod nauſeent ludicra, noxia, ac ab omnibus ingenuis meritò deteſtandæ iſtius novationis ſtudium, plus juſtò jurant in Magiſtrorum ſuorum verba, piaculum judicantes, ſi vel minimum, de illa medendi methodo, quam olim in Academiis ſunt edocti, ac de rudimentis practicis primò olim uſu cerebri ceræ impreſſis vel unicum gry decederent. Verum enim verò quæ in Tractatibus meis de Tinctura univerſali, atque de methodo balſamandi antea editis profiteri publicè Orbi erudito, non erubui, illud idem hic repeto. Scilicet quemadmodum Anteceſſoribus noſtris de republicâ medicâ benè meritis, aut adhuc merentibus nihil planè honoris detrahere unquam ſum auſurus; ſed eorum memoriam meritò ac pro virili dum ſpiritus hos regit artus, reverenter ſum habiturus, ita quoque è contra naſutulorum iſtorum novatorum ab aliis olim ſapienter dicta fri-

ſrivolè carpentium genium ac mores ſemper ſum deteſtatus, ac deteſtabor, dum vivam.

§. II. Nihilominus, cum amicus quidem Plato, Amicus Ariſtoteles, magis amica tamen veritas eſſe debeat cordato Medico, Medico conſcientioſo, nec ulli liceat talentum ſuum cœlitus concreditum otioſè terræ mandare; ſed eodem pro divino honore ac proximi commodo augendis laborare ac lucrari. Ita quemlibet ſuo abundare ſenſu libens-lubens concedo, liberumque ipſi relinquo, quomodo in extremo judicio de talento ita ſepulto, atque ſomnolentâ mentis ſuæ ſocordiâ ac torpore rationem ſit redditurus. Ego autem decente candore cum aliis veſtigia legam Anteceſſorum noſtrorum ſuperioribus ſeculis idem egregiè præſtantium; hoc enim niſi per tot ſecula laudabili ingenuitate factum, ſanè tantum honoris glorioſi culmen non attigiſſet Hygêa noſtra.

§. III. Optarem equidem, ut & mihi Deus talia otia facere vellet, quò contentus eâdem ſcientiâ, eâdemque medendi methodo, quam in Academiis, ac praxin medicam initiatus, edoctus, ac adſuetus remediorum formulis ſemper inhærere, atque ita amænæ mentis tranquillitati, ſine ulterioribus curis, ſeriisq; meditationibus renovatis, ac continuò renovandis indulgere valerem! Verum conſcientiæ meæ (veluti quidem mecum aliorum plurium ſimiliter) non licet eſſe tam fecili; ſed dum expendi-

pendimus, audimus, videmus, quæ & quàm multa rem noſtram medicam mirificè amplificantia & ornantia in theoriâ, in praxi, in anatomicis, in chymicis, aliiſque ejusdem partibus perfrequentia ac firmiſſimæ fidei experimenta laborioſi ſolertesque artis filii Mundo curioſo communicârint, & in ſpecie fertili noſtro hôc ſeculô non modio aut trimodio; ſed toto horreo admetiantur, aſſentiri, ac perſcrutando illos æmulari, niſi impiæ ignaviæ ſtigmata noſtris inurere velimus animis, cogimur.

§. IV. Ne autem invidoſa Medicorum iſtorum indignatio in me ſolùm ſua ejiciat ſpicula, pro me loquantur ſimul verba magni *Rolfincii*, quæ extant in dedicatione ſuar. Diſputat. Chymicar. facta ad lucidum *Noribergæ* ornamentum, Dn. Joh. Georg *Volcamerum: Ignava quædam*, inquit, *ſeculi depravati ingenia Chymiam quam non adſequuntur, contemnunt; illa autem in arduô poſitâ clariſſimâ luce caligantes eorum oculos obruit, perſtringitque; admiratores verò ſuos animat ad honeſtum & pingue otium in his ſtudiis locandum, eaque facienda, quæ animum caliginibus ſuperioris ævi diſcuſſis, inſcitiæ exuunt rubigine, gloriâque ſunt digna æternâ*, &c. &c.

§. V. Ut enim nihil jam dicam de hoc, quid Academiæ noſtræ curioſæ leges ac ſymbolum (*nunquàm otioſus*) expoſcant, jubeantque, dico ſaltem, quemvis ſervandorum hominum arti addictum, non diffiteri poſſe, ſi modò ſcapham ſcapham vocitare, ac ſine ſuæ conſcien-

tiæ cauterio loqui velit, nos quot diebus invenire, quæ diſcenda reſtant. Cùm enim tempora mutentur, nos & mutemur in ipſis, laboremus, quò Dnn. Anteceſſorum noſtrorum inventis addamus alia nova. Nova autem noſtra inventa non imputemus eorum ſocordiæ; ſed ſeculi infelicitati; ſiquidem procul dubio plura, & fortè adhuc meliora Nos latent, cum imperſcrutabile Dei judicium cuilibet ſeculo ac ætati ſua reſervet, uti inquirenda, ita invenienda.

§.V. Ut autem torpida tardarum ac pigrarum iſtarum teſtudinum ingenia eò magis rubore ſuffundantur, appono hanc inſtantiam: Quinque luſtra & quod excurrit, præteriére, cum apud communem quaſi *Germaniæ* in rebus medico-chymicis Præceptorem, *Lipſienſium* illum Hermetem, D. Joh. *Michaëlis* degerem, praxeos noſtræ rudimenta apprehenſurus. Quantò applauſu, quantôque fœnore autem ille experientiſſimus praxin exercuerit, plurimorum adhuc inhæret memoriæ. Ex ingenuis fidelisſimi hujus manuductoris conſiliis integro ſeptennio adcuratiſſimè obſervavi, quæ diſcipulum diſcendi cupidum decent. Eô tempore (ut ad ſpecialiora nonnulla progrediar, pro re penitiùs illuſtrandâ) Vir laudatus plus millies pro acido vitioſo ſanguinis hypochondriaco-ſcorbutici corrigendo laudabili effectu propinabat eſſentiæ martis ſucco pomorum Borsdorff. factæ guttas 30. Item pro æſtu febrili ſanguinis p.n. ebullientis

ſopiendô exhibebat tincturæ fl. bellidis, papaver. errat. violar. &c. itidem ſaltem guttas 30. tam autem ſanctâ fide & per conſcientiam teſtor, (quod & mecum fateri coguntur moderni ſaniores Practici plures) per ultimos aliquot annos vel luſtra adeò in deterius ceſſiſſe Oeconomiam Microcoſmicam, vel ſtatum maſſæ ſanguineæ, ac viſcerum ſucceſſivè adeò eſſe immutatum, aut inverſum potius, ob magis magisque auctam apud tantum-non omnes putredinem ſcorbuticam, ut, frequenti experientiâ id evincente ac cogente, Ego cum aliis loco modò dictarum 30. guttarum ad harum 50. vel 60. & quidem addito ſtimulo penetrante, v.g. eſſentiæ martis portiunculam ſpiritus ſalis armoniaci, & tincturis alterantibus adductis arcanum duplicatum *Mynſichti*, &c. adſcenderimus; minore illâ, ac olim ſolitâ doſi ſuum non amplius ſcopum in operatione medicamentosâ attingente.

§. VI. In multis ita hæc doſis medicamentorum aſſumendorum hodiè vult augeri ob materiæ morboſæ contumaciam, ceu modò dictum. E contrà in multis circumſtantiis ſummè molliuſculè jam tractari maſſa ſanguinea cum viſceribus, ob Archæum à cruditatibus ſcorbuticis violentioribus mirum-quantum debiliorem redditum ſuperioribus temporibus.

§. VII. Sic v.g. plurimis ideò cautisſimè ſunt adhibenda, non tam ipſa purgantia, quàm ſaltem laxantia; Nec minus venæ ſectione cautiùs mercari cogimur, ne,

cum

cum ſanguinis copia ſimul balſamum ejusdem jam dum parcum & impurum, imò ipſam huic inhabitantem animam quaſi evacuemus. Me potisſimùm autem loqui de *Saxoniâ* noſtra ſuperiore, cujus ſum incola, quilibet ſanus judicabit, de locis remotis ſentiant Medici ipſis inquilini.

§. IX. Si itaque jurâſſem ſolùm in verba ac methodum magni hujus ac candidi Præceptoris, quanta-quanta conſcientiæ hactenus inuſſiſſem cauteria ?

§. X. Inſtantiam hancce autem neutiquam in opprobrium magni mei Præceptoris ac evergetæ de me ſummè meriti; ſed in honorem veritatis à me fuiſſe propoſitam ſanctiſſimè proteſtor; neque lingua mea, dum hic ero, ullam, niſi honoratiſſimam de eodem proferet mentionem, ejusdemque præcepta ac regulæ medicæ olim inculcatæ, quantum quidem honoranda veritatis cultura, ac temporis mutationes permittent, uti antea mihi fuerunt, ita & impoſterum erunt *ἀυτὸς ἔφα.*

§. XI. Tacerem hâc de re, cum ſemper laboraverim, ne ulli hominum, multò minus Chriſtiano, ac in ſpecie Medico (& huic etiam me fortaſſis ſeniori) dictis factisq; meis moleſtiæ creentur ſtudiumque contradicendi ac carpendi genius meus ſummè averſetur, niſi honeſtus veritatis amor aliam adhuc crenæ meæ extorqueret inſtantiam, quæ eſt talis: Quod miraculoſa *Theriacæ* ac *Mithridatii* præprimis quidem alexipharmaca virtus per quot

ſecula in ſui ſtuporem ſingulos rapuerit, ruſticorum etiam norunt puſiones. Hôc tamen non obſtante, invicta experientiæ teſtimonia diverſorum Medicinæ noſtræ Procerum ultimis hiſce aliquot annis evicerunt, tantum abfuiſſe, ut contra peſtem modernam Germaniæ, Patriæ dulciſſimæ, diverſa loca dolor.' miſere torquentem eorum efficacia innumeris ſanè vicibus antea, ſi quid aliud ſe commendans millies-millenis in eandem more ſolito confidere ſolitis, porrò & huic ſatisfecerit, ut potius exacerbatis ab adſumtione ſymptomatibus mortem accceleratum viderint; Vel ad minimum modò laudatis Theriacæ ac Mithridatii alia temperata remedia admiſcenda eſſe, ex uſu didicerint. Quod quidem, ſalvo aliorum judicio, ingredientibus horum bonam partem calidioribus adſcribendum cenſeo, quippe quæ à ſæviente in maſſas noſtras ſanguineas tyrannide ſcorbuticâ vix & ne vix quidem nunc ampliùs tolerantur tali modo, ac ſine temperatorum medicamentorum additione, veluti quidem Dnn. Anteceſſoribus noſtris erat ſolitum & licitum.

§. XII. Hæc de invento hoc meo *cinnabarino* dicto hac vice ſufficiant, usque dum cum Deo & die fortaſſe alia & ampliora & majora inſequantur. Illi, qui Medicum & medicamenta è terrâ creavit, eumque à Viris prudentibus non ſperni pronuntiavit, faxit, ut per illud ſanitas multis conſervetur aut vacillans reddatur, atque ita è miraculoſo hoc aliisque ſimilibus operibus glorioſa Creatoris noſtri munificentia amplificetur, atque altiora magis magisque ſumat incrementa!

❧ (o) ☙